

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Географічний факультет
Кафедра географії України та регіоналістики

РОЗВИТОК І ПРОСТОРОВА ОРГАНІЗАЦІЯ
РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ ВИЖНИЦЬКОГО РАЙОНУ
Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконав:

студент 2 курсу 612 групи
спеціальності 106 «Географія»
ОПП «Регіональний розвиток і
просторове планування»

Латковський Ярослав Ілліч

Керівник:

д. геогр. н., професор Джаман В. О.

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри №

Від «___» _____ 2024 р.

Зав. кафедри _____ д. геогр. н., професор Костащук І. І.

Чернівці - 2024

Анотація

Латковський Я. І. Розвиток і просторова організація рекреаційної сфери Вижницького району.

Кваліфікаційна робота студента 2 курсу, 612 групи, спеціальності 106 «Географія», ОПП «Регіональний розвиток і просторове планування» другого (магістерського) рівня вищої освіти. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, 2024 р.

Дана кваліфікаційна робота розкриває особливості формування, функціонування і територіальної організації рекреаційної сфери Вижницького району.

У першому розділі кваліфікаційної роботи розкрито теоретичні основи суспільно-географічного дослідження рекреаційної сфери. Проаналізовано методичні підходи до аналізу структури територіально-рекреаційних комплексів, визначено методи дослідження.

В другому розділі охарактеризовано природні та соціально-економічні чинники розвитку рекреаційної сфери у Вижницькому районі.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи проаналізовано галузеву і функціонально-територіальну структуру рекреаційної сфери Вижницького району.

Науковою новизною кваліфікаційної роботи є визначення територіальних осередків (локацій) природних та історико-культурних рекреаційних ресурсів, виділення елементів територіальної структури рекреаційної сфери Вижницького району. Практичне значення полягає у використанні результатів дослідження при вдосконаленні рекреаційної сфери Вижницького району.

Ключові слова: рекреаційна сфера, територіальна структура, розвиток, просторова організація, Вижницький район.

Abstract

Latkovsky Y. I. Development and spatial organization of the recreational sphere of Vyzhnytsia district.

Qualification work of a 2nd year student, group 612, specialty 106 "Geography", OPP "Regional Development and Spatial Planning" of the second (master's) level of higher education. Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2024

This qualification work reveals the features of the formation, functioning and territorial organization of the recreational sphere of the Vyzhnytsia district.

In the first section of the qualification work, the theoretical foundations of the socio-geographical study of the recreational sphere are revealed. Methodical approaches to the analysis of the structure of territorial-recreational complexes are analyzed, research methods are determined.

The second section describes the natural and socio-economic factors of the development of the recreational sphere in the Vyzhnytsia district.

In the third section of the qualification work, the sectoral and functional-territorial structure of the recreational sphere of the Vyzhnytsia district is analyzed.

The scientific novelty of the qualification work is the definition of territorial centers (locations) of natural, historical and cultural recreational resources, the allocation of elements of the territorial structure of the recreational sphere of the Vyzhnytsia district. The practical significance lies in the use of the results of the study in the improvement of the recreational sphere of the Vyzhnytsia district.

Keywords: recreational sphere, territorial structure, development, spatial organization, Vyzhnytsia district.

ЗМІСТ:

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ.....	7
1.1. Рекреація – об’єкт суспільно-географічних досліджень	7
1.2. Методичні підходи до аналізу структури територіально-рекреаційних комплексів	15
1.3. Методи дослідження рекреаційної сфери.....	19
Висновки до розділу 1.....	21
РОЗДІЛ II. УМОВИ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ В ВИЖНИЦЬКОМУ РАЙОНІ.....	22
2.1. Природні чинники та передумови розвитку рекреаційної сфери у Вижницькому районі.....	22
2.2. Соціально-економічні чинники розвитку рекреаційної сфери у Вижницькому районі.....	27
Висновки до розділу 2.....	29
РОЗДІЛ III. РОЗВИТОК РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ У ВИЖНИЦЬКОМУ РАЙОНІ.....	30
3.1. Галузева структура рекреаційної сфери Вижницького району.....	30
3.2. Територіальна структура ресурсної складової потенційного розвитку рекреаційної сфери на території Вижницького району.....	35
3.3. Функціонально-територіальна структура рекреаційної сфери Вижницького району	53
Висновки до розділу 3.....	59
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62
ДОДАТКИ	67

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Як значна складова національної економіки рекреаційна сфера набуває все більшого значення та швидко входить у світову рекреаційну індустрію. Розвиток рекреаційної сфери має вплив на різні сектори економіки, зокрема на комунікативну сферу, торгівлю, будівництво та транспорт, що вважаються перспективними напрямками структурної переорієнтації економіки держави та структури зайнятості в державі. Це особливо стосується гірських територій, для яких розвиток рекреації та туризму є найперспективнішим напрямом господарювання, що забезпечить належний рівень розвитку депресивних гірських поселень.

Об'єктом дослідження постає рекреаційна сфера Вижницького району.

Предмет дослідження – розвиток галузевої структури рекреації та її територіальна організація.

Мета кваліфікаційної роботи – розглянути особливості розвитку та просторову організацію рекреаційної сфери Вижницького району.

Завдання:

- дослідити географічні особливості Вижницького району;
- розкрити рекреацію як об'єкт суспільно-географічного дослідження;
- охарактеризувати методичні підходи до аналізу структури рекреаційно-туристичних комплексів;
- розглянути методи географічних досліджень рекреаційної сфери;
- проаналізувати природні та соціально-географічні чинники і передумови розвитку рекреаційної сфери у Вижницькому районі;
- визначити тенденції розвитку рекреаційної сфери Вижницького району;
- проаналізувати розвиток рекреаційної сфери в поселеннях Брусниця та Мигове;
- дослідити галузеву і територіальну структуру рекреаційної сфери на території Вижницького району.

Методи дослідження. Теоретичною основою дослідження виступають фундаментальні положення суспільної географії в галузі рекреаційної географії, регіоналістики. Багатоаспектність досліджуваних явищ і процесів зумовили застосування загальнонаукових (літературний, аналізу і синтезу, порівняльний, аналогії, системного аналізу) і конкретнонаукових (статистичний, картографічний) методів.

Новизна дослідження. На основі літературних і статистичних даних визначені територіальні осередки (локації) природних та історико-культурних рекреаційних ресурсів, визначені перспективні напрями рекреаційної діяльності у розрізі територіальних осередків, виділені елементи територіальної структури рекреаційної сфери Вижницького району Чернівецької області.

Структура кваліфікаційної роботи: вступ, 3 розділи, висновки, список використаних джерел, додатки.

Вступ окреслює загальну актуальність досліджуваної теми, її об'єкт та предмет, коротко представлені мета та завдання дослідження.

Розгляду теоретичних основ суспільно-географічного дослідження рекреаційної сфери присвячений I розділ.

У II розділі подано аналіз природних і соціально-економічних умов розвитку рекреаційної сфери у Вижницькому районі Чернівецької області.

В III розділі роботи розкриті особливості й тенденції розвитку рекреаційної сфери Вижницького району, проаналізовані функціонально-галузева і функціонально-територіальна її структури.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ

1.1. Рекреація – об’єкт суспільно-географічних досліджень.

Важливим напрямом у відбудові та реформуванні національної економіки нашої держави є підвищення економічної віддачі та результативності всіх сфер господарювання, у тому числі в рекреаційній сфері. Це особливо характерно для гірських територій, де рекреація і туризму є важливими галузями господарювання, які забезпечать розвиток гірських поселень.

Термін «рекреація» застосовується по відношенню до умов і ресурсів, які сприяють відпочинку, відновленню та оздоровленню фізичного і емоційного стану людини. У науковій літературі зустрічається низка визначень «рекреації» як явища або процесу. Найбільше поширення це поняття отримало в географічній науці та регіональній економіці. Воно відображає не тільки певні види використання людиною вільного часу, а також простір, у якому вони відбуваються. Наприклад, І. Пирожник визначає рекреацію як «відновлення і розвиток здоров’я та працездатності, фізичних та духовних сил людини, витрачених в процесі життєдіяльності». М. Нудельман розглядає це поняття наступним чином: «Рекреація – це процес відтворення фізичних, духовних і непервово-психічних сил людини, який забезпечується системою заходів і здійснюється у вільний від роботи час на спеціалізованих територіях». Широкий зміст у поняття рекреація вкладають В. Мамутов, А. Амоша, Т. Дементьєва та інші: «Рекреація – це суспільне явище, яке відображає відношення з приводу відтворення і розвитку життєвих сил людини». Н. Мироненко та І. Твердохлебов під рекреацією розуміють «сукупність явищ і відносин стосунків, що виникають у процесі використання вільного часу доби для оздоровчої, пізнавальної, спортивної й культурно-просвітньої діяльності людей на спеціалізованих територіях, що

знаходяться поза населеним пунктом, який є місцем постійного проживання людини» [41].

Рекреаційна діяльність виступає складовою частиною способу життя людини. Поняття складне, включає різні сторони суспільної діяльності. З одного боку – це створення матеріально-речових, організаційних і економічних передумов існування і розвитку рекреаційних об'єктів, заходів і систем, які покликані задовільняти рекреаційні потреби населення, з другого боку – це різні види занять населення у вільний час з метою відновлення фізичних та духовних сил людини, а також розвитку особистості [32].

Термін «рекреація» використовують також для назви галузі національного господарства, що пов'язана з використанням території для відпочинку, лікування (або реабілітації) і туризму.

Види рекреаційної діяльності визначаються рекреаційними потребами населення. За своїм походженням рекреаційні потреби належать до групи біогенних. Рекреаційні потреби біогенного походження у силу свого розвитку набувають складніших форм і розвивають нові, уже соціально зумовлені потреби – соціогенні.

У сучасних умовах виділяються два основних напрями в розвитку рекреаційної діяльності. Вони характеризують зміни в структурі не тільки рекреаційних потреб, але й загалом рекреації. По-перше, сучасні напрями розвитку рекреаційної діяльності відображають зростання частки активних спортивних, загальнооздоровчих і пізнавальних складових. По-друге, збільшення пріоритетності у рекреаційному обслуговуванні інфраструктурної забезпеченості. Також на розвиток рекреаційної діяльності в сучасних умовах значний вплив мають зміни фонду вільного часу, його структури, а також суттєві зміни життєдіяльності населення.

Потреби оздоровлення через рекреаційну діяльність визначають цілісну систему, здійснення їх можливе на підставі скоординованих дій санаторно-курортних, лікувально-оздоровчих закладів та об'єктів соціальної інфраструктури. Тому дослідними рекреаційної сфери (Н. Мироненко та І.

Твердохлебов) виділяють наступні функції рекреаційної діяльності: оздоровчу, медико-біологічну, економічну і соціально-культурну [32, 41]. Сутність оздоровчої функції рекреаційної діяльності визначається зняттям невиробничої і виробничої психологічної та фізичної (фізіологічної) втоми населення. Значення медико-біологічної функції заключається у лікуванні (в лікувальних і санаторно-курортних закладах) та оздоровленні населення. Сутність економічної функції рекреаційної діяльності полягає у відтворенні (простому і розширеному) продуктивності праці відпочиваючих. Соціально-культурна функція рекреаційної діяльності проявляється через пізнання оточуючого середовища, перебування людини на природі, ознайомлення з культурно-історичними об'єктами тощо.

Рекреаційна діяльність залежить від інтеграції та територіального поділу праці. У результаті поділу праці проходить підбір найоптимальніших територій, що за своїми природними, економічними і соціальними умовами відповідають умовам рекреаційної діяльності. Територіальна відмінність рекреаційної діяльності виступає умовою взаємодії окремих частин, що, в кінцевому підсумку, веде до утворення територіально-рекреаційних комплексів (ТРК). Утворення і виділення ТРК мають відповідні складності, особливо при дослідженні галузевої структури рекреаційної сфери, оскільки рекреаційна діяльність пов'язана з іншими галузями, які покликані забезпечувати функціонування територіально-рекреаційних комплексів.

Територіально-рекреаційний комплекс, за визначенням О. Бейдика, – це «особлива форма організації господарської діяльності, яка формується в процесі взаємопов'язаного розвитку туристсько-рекреаційної та інших видів діяльності на певній території, що має специфічні суспільно-економічні та природні характеристики» [7].

У територіальній структурі рекреаційного комплексу загальнодержавного рівня важливе місце займають територіально-рекреаційні комплекси, що утворилися на території адміністративних районів – районні територіально-рекреаційні комплекси. Районні ТРК – «це

поєднання рекреаційних установ і відповідних підприємств інфраструктури, об'єднаних тісними виробничими та економічними зв'язками, а також спільним використанням географічного положення, природних і економічних ресурсів території, що зайнята комплексом» [15].

Територіально-рекреаційний комплекс володіє певною історією свого формування, відповідною стадією розвитку, особливою структурою закладів рекреаційної діяльності та територіальної організації. Визначальною ознакою у створенні та розвитку територіально-рекреаційних комплексів виступає потреба населення у рекреаційному обслуговуванні. ТРК формується і розвивається у конкретному оточенні інших територіальних комплексів, з якими має відповідні зв'язки. Територіально-рекреаційний комплекс районного рівня виступає, з одного боку, складовою частиною обласного ТРК, а з іншого – складовою частиною суспільно-географічного комплексу свого ж району.

Створення районного територіально-рекреаційного комплексу вимагає раціональної організації всіх його компонентів в межах адміністративного району. Формування і успішний розвиток районного територіально-рекреаційного комплексу передбачає виконання низки завдань: правильне просторове розташування рекреаційних закладів з врахуванням природних умов і ресурсів території; ефективне і раціональне використання всіх наявних рекреаційних ресурсів району; вдосконалення як галузевої (компонентної), так і просторової (територіальної) структури рекреаційної сфери; правильне співвідношення між рекреаційними закладами спеціалізації, обслуговуючими і допоміжними; покращення побутового і культурного обслуговування рекреантів і місцевого населення; розвиток первинної (сировинної) і вторинної (переробної) ланок місцевого аграрно-промислового комплексу для забезпечення продуктами харчування високої якості рекреантів і місцевого населення; покращення транспортного сполучення і ремонт дорожньої мережі; поліпшення різних видів зв'язку; підвищення рівня зайнятості місцевих трудових ресурсів із залученням їх до роботи у

рекреаційних закладах; охорона навколишнього середовища в межах ТРК з дотриманням вимог і гранично-допустимих норм якості атмосферного повітря, води тощо.

Територіально-рекреаційний комплекс (ТРК) в науковій літературі розглядається як територіально-рекреаційна система (ТРС), що має складну структуру. Теоретичною основою, парадигмою рекреаційної географії, як науки, що досліджує закономірності формування, функціонування, розвитку і розміщення територіальних рекреаційних систем усіх типів і рангів, стала концепція територіальної рекреаційної системи [49, 50].

В Україні значний доробок у розвиток теоретичних і прикладних положень географії рекреації і туризму зробили Л. Багрова, О. Бейдик, М. Долішній, М. Крачило, В. Мацола, Н. Недашківська, М. Нудельман, І. Твердохлебов, Г. Чернова та інші. Помітний внесок зроблений дослідниками рекреаційної сфери і туристичної діяльності у Карпатському регіоні: Я. Атаманюк, М. Депутатом, В. Іванунік, О. Ігнатенком, М. Паламарюк, С. Шепетюк та іншими.

Територіально-рекреаційна система являє собою складну, багатокомпонентну природно-господарську систему, яка включає такі складові компоненти і підсистеми, як група відпочиваючих (рекреанти), природні та історико-культурні комплекси (рекреаційні ресурси), технічні підсистеми (рекреаційна інфраструктура), обслуговуючий персонал, управлінську підсистему [32].

Територіально-рекреаційні системи мають низку властивостей:

- різноманітність - відображає можливість поділу системи на підсистеми, класифікацію ТРС, а також об'єктивні відмінності різних ТРС;
- динамічність - відображає мінливість ТРС у часі;
- комфортність - вказує на ступінь відповідності ТРС вимогам відпочиваючих;
- стійкість - відображає здатність ТРС протистояти зовнішнім і внутрішнім впливам;

- ефективність - ставить у відповідність витрати ресурсів із досягнутим при цьому результатом та відображає ступінь досягнення мети при фіксованих витратах ресурсу;

- ієрархічність - відображає існуючі рівні ТРС, прояви нових якостей у систем як більш високого, так і більш низького рангу;

- надійність - вказує на безвідмовність функціонування ТРС [32].

Концепція ТРС відіграла важливу роль у розвитку рекреаційної географії і зберігає свій високий методологічний потенціал.

Рекреаційні потреби та вибірковість туристичного попиту визначають основну функцію ТРС (спеціалізацію).

Підсистема «рекреаційні умови і ресурси» займає визначальне місце встворенні ТРС.

Елементом цієї підсистеми властиві такі ознаки: різноманітність, місткість, комфортність, надійність, завантаженість, екологічність, рівень експлуатаційної та інженерної будівельної підготовки.

Обслуговуючий персонал виконує функції рекреаційного та побутового обслуговування рекреантів і виробничо-технологічне забезпечення рекреаційних підприємств. Цій підсистемі властиві наступні ознаки: чисельність рекреаційного персоналу спеціалізованих і суміжних підприємств, рівень кваліфікації і професіоналізму персоналу та забезпеченості робочою силою.

Управлінські підсистеми забезпечують оптимальні умови ефективної діяльності інших елементів та ТРС в цілому. На них посилається розробка прогнозів рекреаційних потреб, балансів рекреаційних ресурсів, здійснення інформаційного, нормативно-законодавчого забезпечення та координація рекреаційної діяльності. Управління здійснюють відповідні відділи при органах влади обласного, районного і місцевого рівня, дирекція турбази чи підприємства, санаторію, керівник самодіяльної групи [32].

В. Ціншен і О. Топчієв вважають, що серед складових ТРС обов'язково повинна бути її «продукція» - рекреаційні послуги. Адже певний час

рекреацію відносили до «невиробничої сфер», що і стало причиною такого підходу до аналізу. Поняття «нематеріальне виробництво» і «виробництво послуг» з'явилося у вітчизняній науковій літературі лише у 1990-их роках. Тепер очевидно, що головною функцією ТРС є «продукування» рекреаційних послуг та рекреаційного сервісу. О. Топчієв і В. Ціншен доповнили (вдосконалили) схему ТРС В. Преображенського, виділивши в її складі підсистеми менеджменту і маркетингу. При цьому «менеджмент» має більш широкий зміст ніж просте «управління» і охоплює як наявні управлінські функції, так і потенційні. Управління ТРС здійснюється за допомогою команд управління, які приймають на основі аналізу «зворотних зв'язків» - інформації про стан функціональних підсистем ТРС [48, с. 45 - 48].

Модель територіально-рекреаційної системи доцільно доповнити ще підсистемою рекреаційного промоушена або реклами, адаптуючи її до умов ринкової економіки. Реклама в рекреаційній сфері має характерні риси, які визначаються специфікою галузі і її товару – рекламних послуг. Слід зазначити, що реклама є постійним супутником рекреації і обслуговує людей не тільки до, але й під час, і після відпочинку, що покладає на неї особливу відповідальність. Рекреаційні послуги, на відміну від традиційних товарів, не мають постійної якості, смаку, вимагають пріоритетного розвитку таких функцій реклами, як інформаційність і пропаганда. Підсистема рекреаційного промоушена впливає на розвиток всіх інших підсистем ТРС. Адже реклама використовується для залучення посередників, для ефективної співпраці з об'єктами рекреаційної інфраструктури, найняття на роботу обслуговуючого персоналу, що має певну кваліфікацію та досвід роботи тощо.

Територіально-рекреаційні комплекси мають розгалужені та складні зв'язки, які характеризують їхню ступінь і рівень розвитку, а також визначають спеціалізацію комплексів в межах регіону і держави. Виділяють окремі групи зовнішніх зв'язків (міжкомплексні) та окремі види внутрішніх зв'язків (у межах комплексу). Інтенсивність зовнішніх зв'язків залежить від

рівня розвитку господарського комплексу та добробуту населення, що впливає на рекреаційний попит. Серед зовнішніх зв'язків виділяють власне рекреаційні, що виявляють ступінь привабливості ТРК, формують основні рекреаційні потоки від місць проживання людини до місць відпочинку. Разом з тим, зайнятість певної частини населення в обслуговуванні рекреантів призводить до формування трудових зв'язків. Відтворювальні зв'язки формуються між матеріальним виробництвом разом із виробничою інфраструктурою та ТРК, забезпечують якість і безпеку відпочинку, відповідають за його технологію. У прямій залежності від їх інтенсивності перебуває будівництво нових рекреаційних об'єктів та їх технічне оснащення. Відтворювальні зв'язки відповідають за поступальний розвиток територіально-рекреаційного комплексу. Між галузями нематеріального виробництва, соціальною інфраструктурою та ТРК виникають розподільчі зв'язки – потоки кінцевих послуг від суспільного виробництва до рекреантів. Розподільчі зв'язки реалізуються в межах ТРК через певні види внутрішніх зв'язків і формують комфортність відпочинку й самого комплексу [41].

Різноманітність та інтенсивність природно-господарських або ресурсних зв'язків між територією і територіально-рекреаційним комплексом має вирішальне значення для виникнення і розвитку ТРК. Дана група зв'язків формує характер ТРК, від якої залежить унікальність та спеціалізація комплексу, тому що природні рекреаційні ресурси виступають у ролі природної бази розвитку [41, с. 29 - 31].

Внутрішні рекреаційні зв'язки виникають між рекреантами та іншими складовими частинами у межах самого територіально-рекреаційного комплексу. Виділяються окремі типи внутрішньоконтекстних зв'язків: безпосередньо рекреаційні; допоміжні рекреаційні; інфраструктурні та управлінські [15; 32, с. 8 - 11]. Кожен із типів зв'язків, у свою чергу, поділяється на підтипи. Безпосередньо рекреаційні зв'язки розвиваються на основі використання рекреантами рекреаційних ресурсів території. Власне ці зв'язки сприяють пізнанню ступеня привабливості ТРК.

1.2. Методичні підходи до аналізу структури територіально-рекреаційних комплексів.

Важливим загальнонауковим принципом аналізу суспільно-географічних об'єктів і територіально-рекреаційних комплексів, зокрема, є системний підхід і структурний аналіз.

Структурний аналіз об'єктів полягає у виділенні окремих структур, що дозволяє всебічно вивчати складні суспільно-географічні об'єкти, їх функціональну структуру. Функціональна структура – це сукупність зв'язків між компонентами цілого, внутрішні властивості предметів і явищ. Вона є інтегральною категорією, що розкриває спосіб дії компонентів об'єкта, спрямований на його збереження і розвиток [36].

Елемент – це неподільний компонент при заданому способі членування об'єкту. Найхарактерніша властивість географічного елементу – його здатність вступати у територіальні поєднання з іншими компонентами. В результаті породжується певна цілісність, що може розглядатися як нова якість. Рівень елемента вказує на неподільність в рамках певних взаємозв'язків і відношень. Тому різним за величиною і складністю економіко-географічним системам відповідає різний рівень елементів. Отже, система – це впорядкована сукупність взаємозв'язаних елементів [18, с. 89].

Цілісність системи означає, що така система функціонує як взаємопов'язане утворення. Всі елементи ТРК служать загальній його меті, а зміни в середині системи позначаються на розвитку інших частин і системи в цілому. Уявлення про цілісність ТРК повніше розкривається через поняття відношення і зв'язок. Відношення, тобто зв'язки між елементами системи утворюють її структуру. Структура – це не лише певна впорядкованість взаємозв'язків між елементами, а й їхня виділеність. Вона виступає основою функціонування будь-якої системи. Вивчення структури системи передбачає виявлення її елементів і їх стійких відношень. Це дозволяє пояснити цілісні властивості системи.

Характерною ознакою ТРК, як і будь-якого іншого територіально-виробничого комплексу, є поліструктурність (наявність кількох структур). Виходячи з розуміння загальної категорії структури як родового поняття, можна визначити видові поняття структур, конкретизуючи їх стосовно до специфіки об'єкта, який підлягає науковому аналізу. Структурний характер ТРК передбачає можливість його розчленування на окремі структури, які відображають різні аспекти функціонування об'єкту дослідження [18, с. 90].

З метою більш глибокого пізнання територіально-рекреаційного комплексу, як суспільно-географічного об'єкту важливо проаналізувати три головні структури: функціонально-компонентну, функціонально-територіальну та функціонально-управлінську.

1. Функціонально-компонентна (галузева) структура ТРК – це склад, сукупність, пропорції, тенденції і перспективи розвитку його функціональних компонентів (галузей рекреації, видів рекреаційної діяльності), які розвивають його роль у процесах спеціалізації та комплексоутворення. При аналізі функціонально-компонентної структури ТРК відбувається його розчленування на матеріально-речові компоненти. Функціонально-компонентну (галузеву) структуру ТРК регіону складає певна кількість видів рекреаційної діяльності, які розглядаються як деяка система занять. Розроблена функціональна типологія рекреаційних занять [41]. Під типом рекреаційних занять розуміється відокремлена у часі, періодично повторювана стійка комбінація різноманітних занять відпочиваючих, безпосередньо спрямована на задоволення рекреаційних потреб.

Спеціалізація рекреаційної діяльності населення – це «виробництво» на території рекреаційних послуг того виду, який можна отримати в місцевих умовах з найбільшою вигодою саме на цій території, це вираження функції ТРК при зовнішньому обслуговуванні рекреантів [21]. Спеціалізовані ТРК формуються тими видами рекреаційної діяльності, які беруть участь у процесі поділу праці – специфічному рекреаційному процесі, при якому певний рекреаційний комплекс «притягує» ту категорію рекреантів, для якої

вибір рекреаційних послуг, що надає комплекс, є найбільш оптимальним. Економіко-географічна ефективність функціонування спеціалізованих видів рекреаційної діяльності пов'язана з територіальною локалізацією.

Виходячи з функціональної спеціалізації можна виділити такі галузі рекреаційного господарства: лікувальну (санаторії, профілакторії, пансіонати, клімато-лікувальні заклади, бювети мінеральних вод), оздоровчо-спортивну (будинки та бази відпочинку, мисливські та рибальські угіддя, туристичні бази, мотелі, кемпінги, наметові містечка) та пізнавальну (турбюро, туристичні підприємства, інформаційні та рекламні служби, установи та організації по управлінню рекреаційною діяльністю, готелі, автобази [32].

2. Функціонально-територіальна структура ТРК – це склад і співвідношення взаємопов'язаних форм територіального зосередження рекреаційної діяльності. Це внутрішня будова комплексу, певний склад різних форм рекреаційно-територіальних поєднань, які сформувались (або формуються) внаслідок галузевого і територіального поділу праці, кооперування, спеціалізації, територіальної концентрації рекреаційних закладів та дії закономірності комплексності [33, с. 21]. Вона відображає розміщення рекреаційних закладів певними територіальними сукупностями у вигляді рекреаційних пунктів, центрів, вузлів, районів [19, с. 10 - 15].

У науковій літературі з рекреаційної географії запропоновано досить багато таксономічних класифікацій рекреаційних утворень. Так, М. Долішній, М. Нудельман, К. Ткаченко, аналізуючи Карпатський рекреаційний комплекс, використали наступні таксономічні елементи: рекреаційний пункт, рекреаційний центр, рекреаційний вузол, рекреаційний підрайон, рекреаційний район [16]. Це, мабуть, найбільш вдале поєднання функціонально-галузевого та функціонально-територіального підходу до ранжування рекреаційних утворень на рівні регіону.

Прикладом рекреаційного пункту може бути санаторій, туристична база, пансіонат, профілакторій.

Визначальною для рекреаційного центру є організаційна, управлінська, координуюча та планувальна функція [32, с. 14].

Поєднання кількох однотипних або різнотипних елементарних об'єктів, для якого характерна компактність території, використання єдиної інфраструктури, однорідність рекреаційних потоків утворює рекреаційний вузол. До нього можуть входити декілька рекреаційних центрів, компактно розташованих на рекреаційній території з характерною наявністю природних ресурсів, достатніх для їх ефективного функціонування [32, с. 14 - 15].

Сукупність рекреаційних пунктів, рекреаційних центрів та рекреаційних вузлів, що використовують на обмеженій території спільну інфраструктуру, складає рекреаційний підрайон [32, с.15]. Це утворення виступає невід'ємною частиною такого макроутворення як рекреаційний район. До визначення рекреаційного району є багато підходів. М. Мироненко та І. Твердохлебов розглядають рекреаційний район як територію, придатну для організації відпочинку і туризму на основі наявних рекреаційних ресурсів, зі спеціалізацією на рекреаційному обслуговуванні, як соціально-економічний район, виділення якого базується на соціологічних і соціолого-економічних підходах [41, с. 83].

Таксономічною одиницею найвищого рангу є рекреаційний регіон – територіально-рекреаційна система, до складу якої входять підсистеми тривалого та короткочасного відпочинку, санаторно-курортного лікування і туризму, а також є управління, обслуговування, транспорт [14, с. 53 - 57].

3. Функціонально-управлінська структура ТРК – це ієрархічно впорядкована система органів управління наявних закладів рекреації на відповідній території. Вона територіально реалізує механізм прийняття рішень, від яких залежить стратегія і тактика діяльності людини, досягнення певних суспільно-географічних цілей [36, с. 53]. Функціонально-управлінська структура ТРК визначається цільовою установкою рекреаційної діяльності й фактичним станом компонентної і територіальної структур.

1.3. Методи дослідження рекреаційної сфери.

«Усі методи дослідження рекреаційної сфери поділяють на традиційні і нові (сучасні). Безумовно, більшість методів, які використовуються у дослідженні всієї країни, застосовують і в процесі дослідження її окремих територій нижчого таксономічного рівня. Ці методи є загальногеографічними. Поряд із цим, рекреаційна діяльність має низку своїх власних методів дослідження» [28].

«На всіх етапах рекреаційної діяльності застосовують різноманітні методи дослідження, а саме: літературний; статистичний; візуальний (спостереження); картографічний; анкетний; польових досліджень; описовий метод тощо» [28].

Літературний метод заснований на відборі та аналізі літературних джерел, що стосуються явища чи об'єкта вивчення. Джерела можна згрупувати наступним чином:

1. Монографії, наукові статті, довідники, енциклопедії.
2. Праці наукових конференцій.
3. Архівні матеріали.
4. Статті періодичної преси.

Вивчення кількісних показників відповідно характеристики ряду рекреаційних об'єктів і явищ окерслюють статистичний метод дослідження, який включає метод статистичних випробувань (метод Монте-Карло), метод статистичної перевірки гіпотез та метод статистичної оцінки.

У рекреаційних дослідженнях одним із поширених методів є картографічний метод, який розглядається як особлива форма просторового моделювання. Карта є інструментом пізнання, який дає змогу шляхом умовиводів піднятися на більш високий ступінь знань та виступає результатом досягнутого рівня знань про територію, об'єкти та явища, які до неї належать. Виділяють два рівні картографічних знань: вміння читати карти і знання можливостей картографії відображати різноманітні явища, що

становлять інтерес для рекреаційних досліджень та безпосереднє вміння складати карти для рекреаційної географії.

Узагальнення власних спостережень при дослідженні одного з рекреаційних об'єктів формує візуальний метод. Зокрема, проводяться бесіди з науковими працівниками, спеціалістами господарства, місцевими жителями, працівниками органів державної влади, культури й освіти, свідками подій. Цікаві і пам'ятні місця необхідно фотографувати чи знімати на відеокамеру.

Анкетний метод включає письмове або усне опитування місцевих краєзнавців та жителів населеного пункту за створеною анкетною чи спеціально складених запитань для збору матеріалу, задля встановлення конкретних явищ чи закономірностей. Переважно використовується під час польових і стаціонарних форм дослідження.

Необхідним для активізації рекреаційно-краєзнавчої роботи є експедиційний метод. Невід'ємною складовою кожної екскурсії, мандрівки чи експедиції є фотознімки, які дають можливість зафіксувати найцікавіші моменти.

Одним з найдавніших є описовий метод. Його використовують в розрізі вивчення розміщення видів рекреаційної діяльності та розселення.

До сучасних методів рекреаційного дослідження відносять моделювання. Він використовується як загальнонауковий метод, що дає змогу вивчати об'єкт за сприяння посередника – (уявної) ідеальної чи матеріальної моделі, а не безпосередньо. Відповідно можна встановити перспективність певних рекреаційних об'єктів, їх потужність та об'єм рекреантів, які даний об'єкт зможе прийняти без шкоди для навколишнього середовища. Прикладом можуть бути карти, картосхеми.

Соціологічний метод уможливорює комплексне пізнання суспільних явищ, процесів у межах території, яку досліджують, споживчих уподобань туристів і рекреаційних потреб, вікової і соціальної структури населення.

З кінця XX ст. все більше посилюється роль та значення комп'ютерних технологій. Для вивчення продуктивних сил краю та їх сучасної територіальної організації вони надзвичайно важливі. Можливість створення, підтримки і збагачення банків даних виникла завдяки цим технологіям.

Висновки до розділу 1.

Рекреація, як термін, використовується по відношенню до ресурсів, які сприяють відпочинку та відновленню фізичного чи емоційного стану людини. У науковій літературі зустрічається низка визначень рекреації як процесу або явища. Поняття «рекреація» отримало найбільше поширення в географічній науці та регіональній економіці. Воно характеризує не лише певні види життєдіяльності людей у вільний час, а також простір, у якому вони здійснюються.

Територіально-рекреаційні комплекси мають низку властивостей: різноманітність, динамічність, комфортність, стійкість, ефективність, ієрархічність, надійність.

Для більш глибокого пізнання територіально-рекреаційного комплексу, як суспільно-географічного об'єкту важливо дослідити три головні структури: функціонально-компонентну, функціонально-територіальну та функціонально-управлінську.

РОЗДІЛ II. УМОВИ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ У ВИЖНИЦЬКОМУ РАЙОНІ

2.1. Природні чинники та передумови розвитку рекреаційної сфери у Вижицькому районі.

Вижицький район у сучасних межах утворений 17 липня 2020 року, згідно ухваленої Верховною Радою України постанови № 3650 «Про утворення та ліквідацію районів». Вижицький район розташований на південному заході Чернівецької області у долинах річок Путила, Білий Черемош, Черемош, Сірет та ін. Візитною карткою Вижицьчини є мальовничі ландшафти, чисте повітря, прозорі води гірських водоспадів. Вижицький район розташований у підніжжях гір і власне в Буковинських Карпатах. Рекреаційний і туристичний потенціал району зумовлений природними ресурсами та багатою палітрою культурних звичаїв і традицій. Містечко Вижицю називають ворітьми у Карпати.

Район межує на заході та північному заході з Верховинським, Косівським та Коломийським районами Івано-Франківської області, на півночі та сході з Чернівецьким районом Чернівецької області. На півдні проходить кордон з Румунією. Відстань до обласного центру (м. Чернівці) – 80 км шосейними дорогами, 56 км залізницею. В районі нараховується: 2 міста (Вижиця, Вашківці), 2 селища (Путила, Берегомет), 89,6 тис. осіб усього наявного населення, у тому числі 19,9 тис. осіб – міського і 69,7 тис. осіб – сільського населення (станом на 1 січня 2022 р.) [42, с. 36].

Згідно схеми фізико-географічного районування, територія Вижицького району віднесена до Українських Карпат (область Передкарпаття та Зовнішніх Карпат).

За особливостями рельєфу Вижицький район поділяється на дві частини: гірську та передгірську.

Гірська частина – Покутсько-Буковинські Карпати, які займають близько 25% території Чернівецької області. Найвищі гірські вершини: гора Яровиця – 1574 м, гора Томнатик – 1565 м, гора Чорний Діл – 1453 м. Гірська зона представлена типовим рельєфом із висотами від 500 до 1574 м (гора Яровиця) над рівнем моря. Переважно на невисоких терасах річок Черемош, Сірет та інших представлені рівнини.

Область Зовнішніх Карпат у межах району включає у себе підобласть Покутсько-Буковинські Карпати. Це низькі й середньовисотні, як правило, асиметричні, гірські хребти, що являють собою тектонічні скиби. В їх будові беруть участь флішові породи крейдового і палеогенового віку. Це визначає морфоструктурні особливості, що ускладнюються скульптурними формами рельєфу [9].

Вертикальна поясність ландшафтів характеризує зовнішні Карпати. Низькогірсько-горбисті та середньовисотні моноклінальні хребти є основними ландшафтними місцевостями.

Передгірською височинною рівниною, за характером рельєфу, є Передкарпаття, з переважаючими абсолютними висотами 300-500 м. Воно розчленоване річковими долинами. Крайовий прогин складений товщею осадових неогенових відкладів, які залягають на палеогенових і крейдових відкладах. Представлені мергелями, піщано-глинистою соленосною товщею, пісковиками, сланцями та конгломератами, неогенові відклади пов'язані з родовищами газу, сірки, нафти, калійними солями. У прогині виділяються внутрішня і зовнішня зони. Неогенові відклади беруть участь у будові річкових долин і міжрічкових просторів, вони перекриті антропогеновими водно-льодовиковими, озерними, алювіальними, алювіально-делювіальними відкладами [37].

В долинах річок Черемош та Сірет розвинені заплавні місцевості. Займаючи річкові днища долин з лучною рослинністю, чагарниками з верби, вільхи, крушини, вони складені піщано-галечниковим алювієм з дерново-глейовими ґрунтами і виділяються своєю мальовничістю.

«Низькотерасові й високотерасові ландшафтні місцевості являють собою слабодренувані рівнини з дерново-підзолисто-глейовики і дерново-буроземними оглеєними ґрунтами. Місцевості розчленованих горбисто-пасмових височин займають найбільш високі ділянки Передкарпаття і характеризуються переважно дерновопідзолистими, сірими і світло-сірими опідзоленими ґрунтами» [9]. «Тут переважають ландшафти передгірських акумулятивноденудаційних височинних рівнин зі значною диференціацією ландшафтних місцевостей, яка зумовлена геоморфологічною будовою та різноманітністю ґрунтового-рослинного покриву» [9].

«Геологічна будова має суттєве значення в прогнозуванні розміщення промислових та інфраструктурних об'єктів з їх навантаженням на територію та в прогнозуванні можливих наслідків природних надзвичайних ситуацій» [9].

Геологічні утворення на території Вижницького району відіграють велике естетичне та пізнавальне значення. Серед них можна виділити: урочище «Скеля Протяте Каміння» (розташоване поблизу села Розтоки), печера Довбуша (с. Підзахаричі), камінь Довбуша (с. Розтоки), скелі «Закам'яніла багачка» (с. Усть-Путила) та «Чорний Діл» (с. Перкалаб), камінь «Жаба» (с. Мариничі), Петрашівська стінка (с. Петрашів), Дихтинецька стінка (с. Дихтинець), Киселицька стінка (с. Киселиці), Тораківська стінка (с.мт Путила), Молочнобротський карстовий масив (с.Перкалаб), перевал «Німчич» (с. Підзахаричі) (див. Додаток А). Гірські масиви Буковинських Карпат створюють сприятливі можливості для розвитку альпінізму, гірсько-пішохідного і спортивного кваліфікаційного туризму.

Надлишкова зволоженість спостерігається в Покутсько-Буковинських Карпатах і у передгірній зоні з складним рельєфом місцевості з хвилястими підвищеннями, розчленованими долинами рік Білого Черемошу, Черемошу, Сірету і характерною, над рівнем моря, висотою від 200 до 500 м.

Помірно-континентальний клімат району з подекуди надлишковим та достатнім зволоженням, м'якою зимою, нежарким літом і теплою осінню. Під впливом складної взаємодії радіаційного режиму та процесів атмосферної циркуляції формується місцевий клімат, зокрема, він також зумовлений особливостями підстилаючої поверхні та географічним положенням.

«Кліматичні особливості окремих частин району визначаються їх відносною та абсолютною висотами, а мікрокліматичні особливості — характером рельєфу. Найвищі температури повітря бувають в липні (+30 - +35°C). Найнижчі показники температури повітря спостерігаються в січні (-20 ... - 25°C). Річна сума опадів в районі коливається в межах 575 — 1000 мм. Найбільше їх випадає в червні-серпні» [9]. Середня кількість днів зі сніговим покривом від 100 до 120 днів. Тому термін можливого користування лижними маршрутами досить тривалий.

Серед природних рекреаційних ресурсів Вижницького району помітне місце займають водні ресурси. Основою річкової системи є річки Черемош, Білий Черемош, Путила, Сірет. Швидка течія, звивистість русел, нестійкий водний режим, глибокі долини, наявність перекатів і бистрин створюють можливості займатися водним екстремальним туризмом.

Привабливими і цікавими з точки зору пізнання є такі водні об'єкти, що виступають і заповідними об'єктами: джерело «Черешенька» (с. Черешенька), джерела «Мигове 1, 2» (с. Мигове), джерела «Сарата 1, 2, 3» (с. Сарата), «Буковинські водоспади» (с. Розтоки), водоспад «Сіручок» (с. Розтоки), водоспад «Кізя» (с. Усть-Путила), водоспад «Бисків» (с. Усть-Путила), водоспад «Паркулин» (с. Сергії), водоспад «Гук Сучавський» (с. Шепіт), «Гірське око» (с. Нижній Яловець), «Білий Потік» (с. Сарата), Брусницька мінеральна (с. Брусниця), Сергіївська мінеральна (с. Сергії).

Ландшафтні ресурси зумовлені особливостями гірського рельєфу. Ландшафтні природоохоронні об'єкти представлені: Вижницьким національним природним парком (селище Берегомет, м. Вижниця), Черемошським національним природним парком (селище Путила),

Черемошським регіональним ландшафтним парком (села Сарата, Паркалаб), Вашковецький парк (м. Вашківці), Берегометський парк (селище Берегомет), Чорторійський заказник (с. Чортория) та ін. (див. Додаток А).

Мінералогічні ресурси Вижницького району включають родовища мінеральних вод і грязей. Особливо цінною вважається вода Брусницького родовища, яка містить сірчано-водневі та содові гідрокарбонатно-хлоридно-натрієві компоненти, які визначають її лікувальні властивості та профіль санаторію (див. таблицю 2.1).

Таблиця 2.1.

Мінеральні води – лікувальні ресурси (на території Вижницького району).

Види мінеральних вод					
гідро-карбонатні	хлоридні	залізисті	сірко-водневі	типу «Нафтуся»	бромисті
Мигове	Вижниця	Виженка	Черешенька	хутір Рівня	Виженка
Виженка	Мигове	Сарата	Брусниця	Виженка	Сергії
Іспас	Черешенька	Голошина	Зеленів	Розтоки	
Лопушна	Чортория		Чортория		
Брусниця	Зеленів				
Кальнівці	Брусниця				
Селятин	Кальнівці				
Довгопілля	Сергії				
Межиброди	Усть-Путила				
Паркулина	Сарата				
	Голошина				

Використовуються для лікування бальнеологічні грязі Брусницького родовища, які характеризуються високими лікувальними властивостями. Перспективними для рекреаційного використання є запаси лікувальних грязей поблизу сіл Черешенька, Селятин.

2.2. Соціально-економічні чинники розвитку рекреаційної сфери у Вижницькому районі.

Важливим для обслуговування населення є забезпечення підприємствами торгівлі (магазинами, ринками) та харчування (кафе, бари тощо). Розвиток закладів торгівлі та харчування нині регулюється ринком (попитом населення).

Значно знизився сучасний рівень попиту населення в культурному та мистецькому обслуговуванні за науково-технічного поступу (що наблизив через телебачення та інтернет розважальні, мистецькі, інформаційні продукти, а електронні книги, планшети та інтернет, які конкурують з бібліотеками).

Особливо це стосується кінотеатрів, клубних закладів. Майже зникли як місця надання видовищ кінотеатри та кіноустановки в клубах. Самі клуби стають здебільше центрами дозвілля (гуртки за інтересами, дискотеки) та використовуються для проведення святкових заходів. Подальша доля цих закладів залежить від адаптації до сучасного попиту, надання нових послуг, політики держави в сфері культури та мистецтва.

Враховуючи природно-географічні особливості Вижницького району, нині складаються міжселенні центри обслуговування з центами у міських поселеннях. Власне існуючі міські поселення є центрами тяжіння населення певних адміністративних одиниць, що знайшло свій прояв в утворенні територіальних громад.

На базі центрів міжселенного обслуговування є доцільним розвиток та розбудова недостатніх за нормативними вимогами об'єктів сфери обслуговування. «До них відносяться заклади охорони здоров'я та соціального забезпечення, підприємств торгівлі (спеціалізованої) та інших підприємств обслуговування (підприємств та об'єктів побутового обслуговування, хімчисток, пралень, ремонтних майстерень, зокрема, СТО тощо)» [9].

«Одним з перспективних видів діяльності, що інтенсивно розвивається, є рекреаційна галузь, представлена оздоровчо-рекреаційними закладами та «зеленим» туризмом. Оздоровча галузь (вид економічної діяльності «Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги») представлена 3 закладами (550 місць разом). Рекреаційна галузь (вид економічної діяльності «Тимчасове розміщування й організація харчування») представлена рекреаційними 15 закладами (966 місць разом), та 55 сільськими садибами («зелений» туризм) на 410 місць (див. додаток Б») [9].

Ряд пам'яток архітектури та культових споруд відноситься до історико-культурної спадщини району. Варто віднести до них Вижницький коледж прикладного мистецтва ім. В. Шкрібляка, Будинок народної творчості та дозвілля, будинок дитячої творчості, середня школа ім. Ю. Федьковича, приміщення банку, районна лікарня, маслозавод. До значимих культових пам'яток відносять Свято-Михайлівську церкву, Вижницький Римо-Католицький костел, монастир на Анниній горі у Вашківцях. При Вижницькій лабораторії ветеринарної медицини міжвідомчий зональний науково-дослідний відділ (опорний пункт) НАН України відносять до наукових та освітніх закладів. «Вижницький національний природний парк», є відомим об'єктом природно-заповідного фонду з загальнодержавним значенням. Заснований в 1905 році Вижницький коледж прикладного мистецтва відзначається своєю самобутністю. Також відновили першу на Буковині українську Вижницьку гімназію в 1994 році, яку заснували ще в 1908 році. Вашківецька гімназія відновила свою роботу в 1995 році. Визначними є музей-садиба художника-орнаменталіста Г. Гараса у Вашківцях та музеї народного артиста України Н. Яремчука, заслуженого майстра народної творчості України О. Гасюк, Центр історії, культури та побуту району у Вижниці, музей поета Д. Загула в селі Мілієве. Також відбуваються мистецькі заходи: «Гуцульські фестони», фестиваль імені Н. Яремчука (з 1996 року), гуцульські фестивалі.

Висновки до розділу 2.

Вижницький район має перспективи розвитку таких видів туризму як: гірськолижний, пішохідний, водний, велосипедний туризм, скелелазіння, культурно-пізнавальний та сільський «зелений» туризм.

Природні передумови району є ключовими факторами розвитку рекреації та туризму. Природно-рекреаційний потенціал Буковинських Карпат значний, зокрема він посприяв розвитку індустрії туризму.

Враховуючи природно-географічні особливості Вижницького району, нині складаються міжселенні центри обслуговування з центрами у міських поселеннях. Міські поселення є центрами тяжіння населення певних адміністративних одиниць, що знайшло свій прояв в утворенні територіальних громад.

На базі центрів міжселенного обслуговування є доцільним розвиток та розбудова недостатніх за нормативними вимогами об'єктів сфери обслуговування.

Ряд пам'яток архітектури та культових споруд відноситься до історико-культурної спадщини району.

РОЗДІЛ III. РОЗВИТОК РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ У ВИЖНИЦЬКОМУ РАЙОНІ

Вижницький район - мальовничий куточок Буковини, що має багато компонентів рекреаційних і туристичних ресурсів. Це потенційний район багатoproфільного пізнавального і оздоровчого відпочинку та лікування. Популярними видами відпочинку на території Вижницького району виступають: пішохідний, гірськолижний, велосипедний, водний, скелелазіння та кінний туризм, а також сільський "зелений" і культурно-пізнавальний туризм.

3.1. Галузева структура рекреаційної сфери Вижницького району.

Основними санаторно-оздоровчими установами Вижницького району Чернівецької області є Брусницька водолікарня і два пансіонати з лікуванням: «Зелені пагорби» та «Черемош».

Санаторно-оздоровчий комплекс «Брусниця» побудований у 1967 році; розташований у передгір'ї Карпат, на території лісопаркової зони на околиці села Брусниця, за 32 км від міста Чернівці. Мальовнича природа, чисте повітря, гірський пейзаж, старовинний парк з хвойними та листяними деревами, помірний, сприятливий клімат у поєднанні з унікальними методиками санаторного лікування сприяють швидкому відновленню здоров'я.

«Брусниця» - бальнеологічний санаторій. Основна процедура лікування – сірководневі ванни. Потужний басейн створений природою на горизонті біля 300 метрів під землею. Сірководень високої якості і має хороші лікувальні властивості.

Застосовують акватракцію – процедуру підводного витягування хребта – популярний спосіб лікування та профілактики захворювань хребта. Під дією теплої води знижується м'язевий спазм та покращується місцевий

кровообіг, що сприяє розширенню міжхребцевих отворів. Процедура проводиться з використанням природних властивостей води з місцевих мінеральних джерел.

Хвойні ванни – засіб для лікування людей, які страждають на хвороби серцево-судинної системи, дихальної та нервової системи. Електрофорез – універсальний метод поєднаного одночасного впливу на організм людини, де за допомогою апарату електричний струм підсилює дію лікарської речовини. Озонотерапія – лікування гриж газом озоном через розслаблення м'язів спини. Використовується також УВЧ-терапія, магнітотерапія, дарсонвалізація, ультразвукова терапія, озокеритолікування, діадинамотерапія тощо.

З 1967 року в санаторії «Брусниця» оздоровилося понад 100 тисяч хворих із захворюванням опорно-рухового апарату, нервової та серцево-судинної систем, шлунково-кишкового тракту, гінекологічних, шкіряних недуг. Все санаторно-курортне лікування засноване на природних методах: на використанні сакських грязей, сірководневих ванн, мінеральної питної води тощо. Лікувального ефекту досягнуто у 94,8% випадків (за даними офіційного сайту санаторію «Брусниця»). Це один із кращих показників в Україні.

Характерною особливістю санаторію «Брусниця» є наявність власних родовищ цілющих мінеральних вод, які за своїм складом є аналогами «Мацести» (сірководневі, високої концентрації) та «Єсентуки – 4» (гідрокарбонатно-хлоридно-натрієві води), а також хлоридно-натрієві води, що є аналогом Миргородської.

Одночасно санаторно-оздоровчий комплекс «Брусниця» на сучасному етапі може прийняти на лікування 200 осіб.

Пансіонат з лікуванням матері і дитини «Зелені пагорби» розміщений у мальовничому куточку села Виженка. Він був побудований у 1946 році. Основна функція пансіонату – укріплення здоров'я, повноцінний відпочинок та лікування хворих із захворюванням шлунково-кишкового тракту і верхніх

дихальних шляхів. Ємність пансіонату становила 220 місць у літній період і 50 – у осінньо-зимовий період. Влітку, крім лікування, пропонувалися пішохідні маршрути та екскурсії Буковинськими Карпатами, купання; взимку – гірськолижний комплекс на перевалі Німчич.

Пансіонат з лікуванням «Черемош» розміщений у Рівні (околиця міста Вижниця). Побудований у 1975 році. Ємність пансіонату: 320 місць – у літній період, 120 місць – в осінньо-зимовий.

На території Вижницького району розміщені бази відпочинку:

- туристичний гірськолижний комплекс «Мигово» (с. Мигово),
- готельний комплекс «Карпатська зірка» (с. Мигово),
- туристично-розважальний комплекс «Карпатські барви» (с. Мигово),
- туристичний комплекс «Гостинний двір» (с. Мигово),
- садиба «Лекечі» (с. Лекечі),
- садиба «Гуцульська гражда» (с. Виженка),
- готельно-ресторанний комплекс «Гірський узвіз» (с. Виженка),
- гірський готель «Ковчег» (с. Долішній Шепіт),
- ресторанно-готельний розважальний комплекс «Гостинний двір» (с. Банилів),
- ресторанно-готельний розважальний комплекс «Стіжок» (селище Берегомет),
- готельно-туристичний комплекс «Едельвейс» (с. Іспас),
- туристичний комплекс «Німчич» (с. Підзахаричі),
- туристичний комплекс «Лустун» (с. Лустун),
- відпочинковий комплекс «Хутір тихий» (с. Сергії),
- база відпочинку «Над Черемошем» (м. Вижниця).

У селі Мигове продовжують відкриватися приватні садиби відпочинку.

«Гірськолижний комплекс «Мигово» розташований на висоті 500 м над рівнем моря біля підніжжя мальовничих вершин Буковинських Карпат, одне з найкращих місць для катання на лижах. На схилах гори Мала Кічера

розташовані 2 спуски довжиною 1100 і 1300 м, що обслуговуються двома бугельними підйомниками довжиною 1000 та 600 м. Мальовнича природа гір, неповторний буковинський колорит, комфортні готелі, смачна українська, європейська, гуцульська кухня та безліч розваг створюють найкращі умови для відпочинку. Комплекс – центр активного відпочинку [45].

Завдяки вдалому розташуванню і природним умовам сніг тут випадає у великій кількості й тримається з грудня до березня. Мигове — дуже гарно спланований курорт, компактне розташування дозволяє швидко курсувати між готелями, підйомниками й закладами харчування. У Миговому — багато варіантів трас. До інфраструктури комплексу «Мигово» входять заклади проживання, харчування, спортивні, розваг тощо.

Проживання: 4 готелі з номерами різних категорій: «Саторі» (8 номерів); «Карпатська вежа» (31 номер); «Гірський світанок» (39 номерів); «VIP-котеджі» (6 номерів).

Харчування: ресторанний комплекс «Гетьман» включає ресторан та 2 зали: паб «Хотинський зал» та бістро (українська кухня); піцерія (піца на дровах, гарячі страви та напої); колиба до 80 місць (українська кухня); відкриті кафе (працюють в зимовий сезон біля витягів).

Спорт: гірськолижні витяги з трасами різних рівнів складності, працюють снігові гармати та ратрак, є нічне освітлення; 5 прокатів спорядження (по 1 біля адміністрації комплексу та витягів, 3 прокати є біля готелів); 3 гірськолижні школи: «Мигово», «Гірськолижний клуб», «Каштан»; відокремлений учбовий майданчик.

Розваги: сауни у деяких готелях; ковзанка взимку, роллердром влітку; 2 відкриті басейни; ігровий зал (більярд, настільний теніс, аерохокей, настільний футбол, дартс); тир; інтернет-кафе; дитячий майданчик; відпочинкові зони в лісі (альтанки з мангалами); канатне містечко (лазанка), скеледром; адміністрацією організовуються: екскурсії, рафтинг, риболовля, пейнтбол, поїздки в гори на бронетехніці, катання на конях, походи в гори

(гори Кичера, Стіжок, Мендришорівка, Говерла, Петрос, Піп Іван та ін.); 2 сувенірні магазини.

В селі Мигове проводяться пішохідні маршрути:

1) Мигове - Долішній Шепіт

Село Мигове – «Ділянка барвінку малого» - урочище Майдан - гора Перехрестя - перевал Мачерка - село Долішній Шепіт. Тривалість: 8 год. Довжина маршруту: 20 км, перепад висот - 510 м.

Маршрут починається в селі Мигове, проходить через пам'ятку природи "Ділянка барвінку малого", далі йде урочищем Майдан до гори Перехрестя (1012 м) і продовжується вздовж перевалу Мачерка (971 м) до Долішнього Шепоту.

Рис. 3.1. Гірськолижний комплекс «Мигове».

2) Урочище Дунавець-Фундоля - Мигове

Урочище Дунавець-Фундоля - село Банилів-Підгірний - долина потоку Малого Сонця - гора Ясинник - гора Кичера - село Мигове. Тривалість: 10 год. Довжина маршруту: 22 км, перепад висот - 352 м.

Маршрут починається в урочищі Дунавець-Фундоля, через село Банилів-Підгірний і долину потоку Малого Сонця веде на гори Ясинник (769 м) та Кичера (792 м), потім - спуск до Мигового.

На маршруті можна оглянути: пам'ятні споруди, заказник "Зубровиця" (с. Банилів-Підгірний); долину потоку Малого Сонця; джерела солоних вод; краєвиди з вершин Ясинник та Кичера [29].

У Вижницькому районі інтенсивного розвитку набуває сільський «зелений туризм» - офіційно зареєстровано 55 сільських садиб (див. додаток Б).

3.2. Територіальна структура ресурсної складової потенційного розвитку рекреаційної сфери на території Вижницького району.

На території Вижницького району потрібно сприяти розвитку ряду рекреаційних центрів і пунктів, оскільки наявні території зі сприятливими природними рекреаційними і історико-культурними об'єктами, що виступають передумовами розвитку рекреації й туризму. Відносно розвинута транспортна інфраструктура. Головним фактором розвитку цих територій є орієнтація на ресурси.

Берегометська рекреаційна локація має достатньо високий рівень забезпечення природними рекреаційно-туристичними об'єктами (9 природних об'єктів) та історико-культурними об'єктами (7 об'єктів). У складі природних рекреаційно-туристичних об'єктів найважливішим є Національний природний парк «Вижницький». Дирекція НПП розміщена в селищі Берегомет. Спеціалісти Національного природного парку «Вижницький» розробили шість еколого-туристичних маршрутів, а також екологічну стежку. Цінний і ландшафтний заказник «Стебник», що має

загальнодержавне значення. В заказнику «Стебник» охороняється характерний для Покутсько-Буковинських Карпат ландшафт, в якому представлені скельні об'єкти. Важливою є пам'ятка садово-паркового мистецтва - парк «Берегометський». Це пам'ятка місцевого значення. Парк «Берегометський» був закладений ще в 1830 році, тепер на його території проростають 54 види дерев та чагарників.

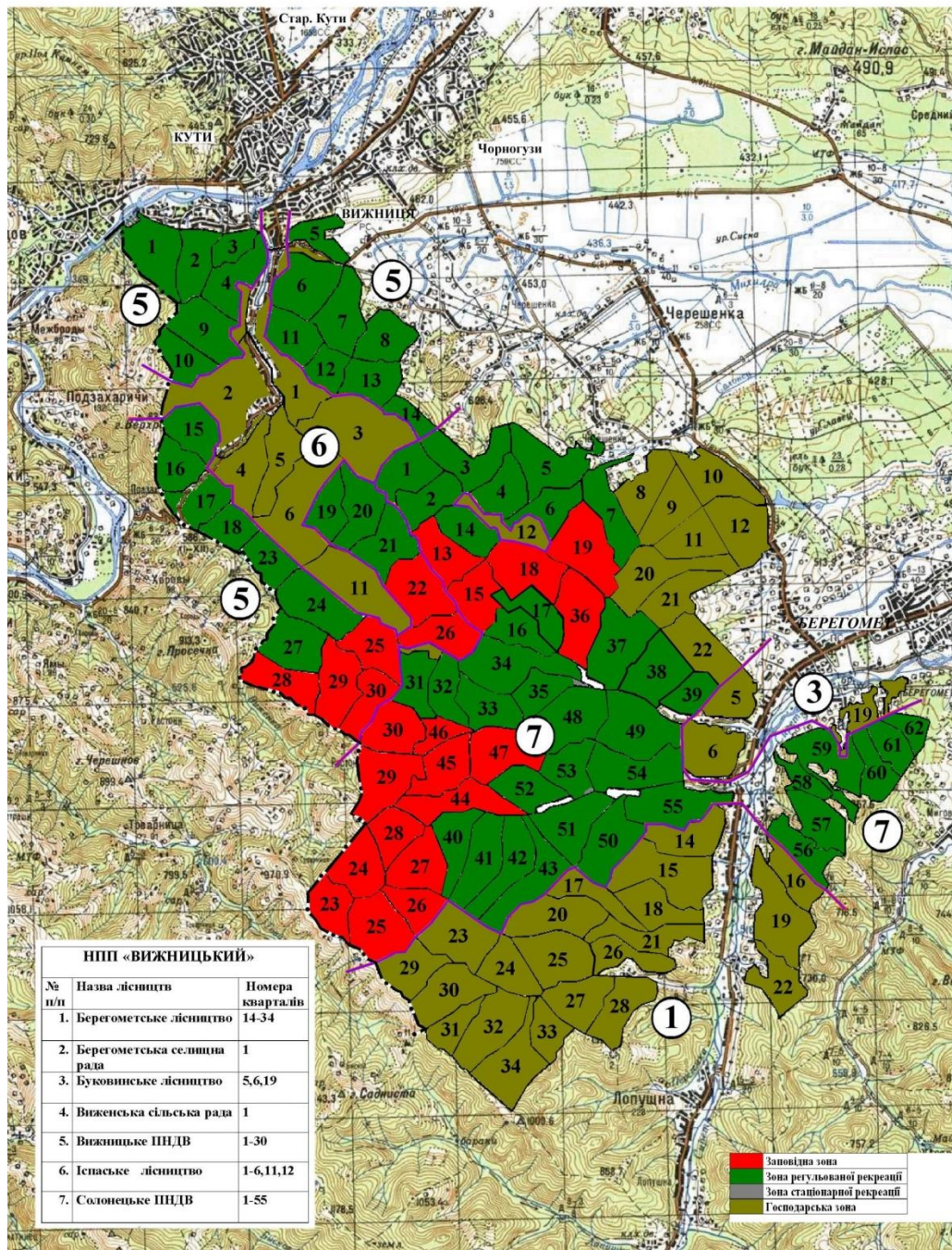

Рис. 3.2. Вижницький НПП.

Науково-пізнавальне значення несуть пам'ятка містобудування й архітектури: дерев'яні церкви Юр'ївська і Михайлівська, а також мурована церква Миколаївська. Побудовані всі церкви наприкінці ХІХ століття, виступають пам'ятками місцевого значення. Важливим є історичний музей в селищі Берегомет.

Заклади розміщення в Берегометі представлені чотирма готелями і приватною садибою, загальна кількість 60 ліжокмісць. Берегометський рекреаційний центр достатньо забезпечений підприємствами харчування: 22 заклади з загальною кількістю понад 1200 посадочних місць для відвідувачів.

У Берегометі є можливості розвивати пізнавальний вид туризму, збирати гриби, проводити пішохідні прогулянки, займатися риболовлю, здійснювати кінні прогулянки, розвивати зелений туризм тощо.

На території *Мигівської рекреаційної локації* туристська інфраструктура має найвищий рівень розвитку: заклади розміщення – від готелів і приватних садиб до готельних комплексів. Значною кількістю забезпечені заклади харчування: ресторанний комплекс, ресторан, ресторан-бар, кафе-бар, кафе, піцерія, кафе-магазин, колиби. Їх посадочна місткість сягнула тисячу місць.

Мигівська рекреаційна локація має найсприятливіші умови розвивати гірськолижний туризм. Він виступає основною спеціалізацією села Мигове. Потенційним варіантом розширення рекреаційних функцій цієї рекреаційної локації може виступити створення туристичних баз і пішохідного туризму.

Серед інших природних рекреаційно-туристичних об'єктів виділяється урочище Солонець, де знаходяться два джерела – цінні мінеральними водами хлоридного типу, що володіють лікувальними властивостями.

Серед історико-культурних об'єктів у селі Мигове виділяються 2 пам'ятка містобудування й архітектури: 1) залишки залізоплавильної печі ХІХ століття; 2) дерев'яні церква і дзвіниця Іоана Сучавського, споруджені у 1903 році.

Долішньошепітська рекреаційна локація має потужний потенціал природних рекреаційно-туристичних ресурсів, які представлені дев'ятьма об'єктами. Науково-пізнавальне значення і естетичну привабливість мають геологічні пам'ятки природи: у селі Лекечі – «Лекеченські скелі», у селі Долішній Шепіт – «Сіретські скелі», у селі Лопушна – скелі «Кінашки». Всі ці геологічні пам'ятки місцевого значення. Особливо серед них виділяється пам'ятка «Лекеченські скелі», тут представлений потужний скелястий вихід на денну поверхню пісковиків ямнинської світи, наявні рідкісні форми вивітрювання і спелео-карстові утворення. Це цінний об'єкт для наукових досліджень і має естетичну привабливість для туристів. Подібною є і геологічна пам'ятка у селі Лопушна – скелі «Кінашки». Це також вихід на поверхню пісковиків ямнинської світи з рідкісними формами вивітрювання. Висота скель сягає 20 метрів.

Своєю привабливістю на території Долішньошепітської рекреаційної локації відзначаються водоспади «Лопушнянські водограї», «Чемернарський Гук», «Чемернарський середній Гук», «Чемернарський нижній Гук» та інші. Вони визнані пам'ятками природи місцевого значення. Окрім естетичного вони мають і науково-пізнавальне значення. Особливу цінність мають «Лопушнянські водограї» - це каскадний водоспад, що сягає 14 метрів висоти. Розміщений цей водоспад на допливі річки Лопушна. У цей водоспадний комплекс належить ще й серія порогів у руслі річки. Тут представлені рідкісні форми ерозії.

Природні рекреаційно-туристичні ресурси представлені також заповідним урочищем «Чемернарське». Під охороною тут знаходиться буково-смереково-ялицевий ліс. Він має вік понад 150 років, є високопродуктивним. Заповідне урочище «Чемернарське» має науково-пізнавальну цінність і естетичну привабливість. Серед інших природних об'єктів Долішньошепітської рекреаційної локації слід виділити ботанічну пам'ятку «Кошман» (пам'ятка місцевого значення) і ентомологічний заказник «Чарівне крильце».

Недостатньо розвиненими на цій території є інфраструктура закладів розміщення і харчування. Перша складова представлена гірським готелем у селі Долішній Шепіт і двома приватними садибами у селах Долішній Шепіт і Лекечі. Друга складова представлена трьома барами у селі Долішній Шепіт.

Долішньошепітська рекреаційна локація має можливості розвивати пізнавальний і екологічний туризм, організовувати пішохідні прогулянки, збирання грибів тощо. На перспективу, враховуючи: 1) рельєф (абсолютні висоти понад 1000 метрів), 2) транспортну доступність (перевал Шурдин – найвищий автомобільний перевал України), 3) близькість поселенської інфраструктури (село Долішній Шепіт та інші), доцільно побудувати гірськолижний комплекс.

В межах *Виженської рекреаційної локації* в урочищі Лужки є унікальне джерело залізистих мінеральних вод. Їх використовують для лікування захворювань органів травлення і гемофілії. Ця вода містить в собі також понад 20 терапевтично активних іонів мікроелементів (марганець, кобальт, нікель тощо). Такого виду джерел мінеральних вод в Європі тільки три, що підкреслює їхню унікальність. У селі Виженка є ставок, що служить хасидам-прочана лазнею-міквою.

Історико-культурних об'єктів у селі Виженці вісім. Найбільшу привабливість має пам'ятка містобудування й архітектури місцевого значення – церква і дзвіниця Іоанна Сучавського (дерев'яні) – споруджені ще в 1792 році. Дещо менша історична цінність дерев'яних Миколаївської церкви і дзвіниці (сторічної давності). Цінним історичним об'єктом місцевого значення виступає водяний млин, споруджений в середині XIX століття. Об'єкт нашої історії – капличка 1848 року з написом про скасування на Буковині кріпацтва.

Територія Виженської рекреаційної локації добре забезпечена закладами розміщення – десять об'єктів. Серед них один готель і дев'ять приватних садиб. Проте мало закладів харчування (один диско-бар).

Виженська рекреаційна локація важлива для розвитку санаторно-оздоровчої справи, значні можливості розвивати екологічний туризм.

Розчленований рельєф, різноманітність пейзажів дають можливість розвивати пішохідний туризм, річка Черемош – об'єкт водного туризму (сплав). Є потенційні можливості створити санаторно-курортні комплекси з використанням мінеральних вод урочища «Лужки». Є перспективні можливості розвивати релігійний туризм.

Розтоківська рекреаційна локація також має достатньо високий рівень забезпечення природними рекреаційно-туристичними об'єктами (7 природних об'єктів) та історико-культурними об'єктами (5 об'єктів). Серед них виділяється ландшафтний гідрологічний заказник Смугарські (Буковинські) водоспади. Це заказник місцевого значення. Тут розміщені сім водоспадів, висота яких від 3,5 м (водоспади Ворота, Ковбер) до 19 м (водоспад Великий Гук). Знаходяться неподалік пам'ятки природи, що пов'язані з прізвиськом легендарного Олекси Довбуша: «Печера Довбуша» - спелеологічна пам'ятка природи карстового походження і скеля «Камінь Довбуша» (геологічна пам'ятка природи). Ці пам'ятки природи історичного значення. Особливо привабливою для туристів є геологічна пам'ятка природи - скеля «Протяте каміння». Вона являє собою рідкісний випадок вітрової ерозії. Ще одна – комплексна пам'ятка природи - перевал «Німчич». Це природно-територіальний комплекс, що містить види ендемічної флори. Скеля «Протяте каміння» і перевал «Німчич» мають не тільки естетичне, але й наукове значення.

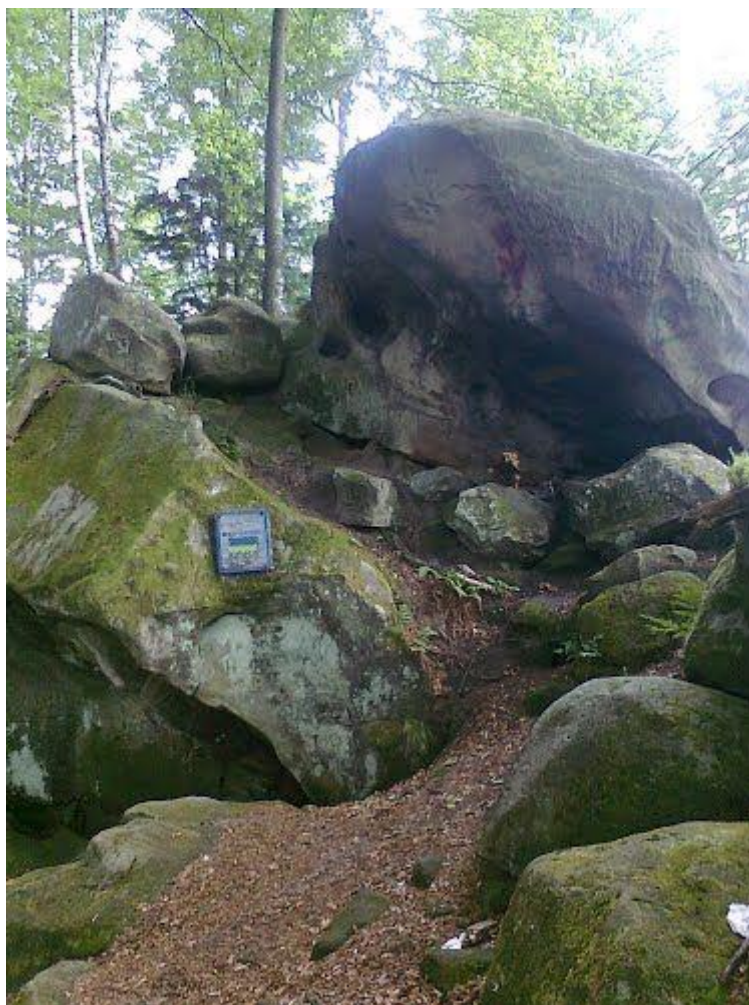

Рис. 3.3. Печера Довбуша.

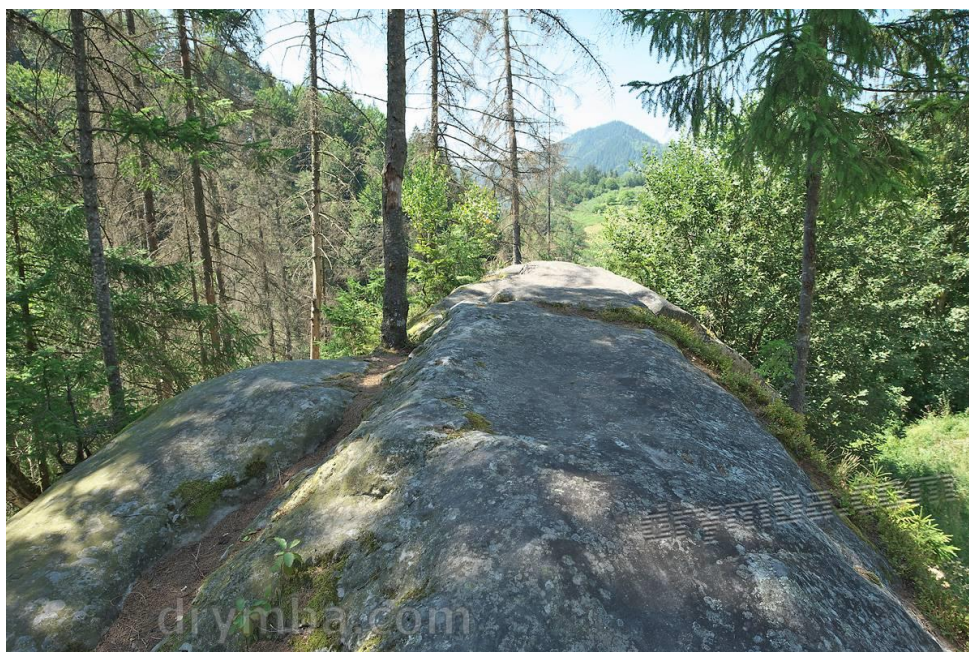

Рис. 3.4. Камінь Довбуша.

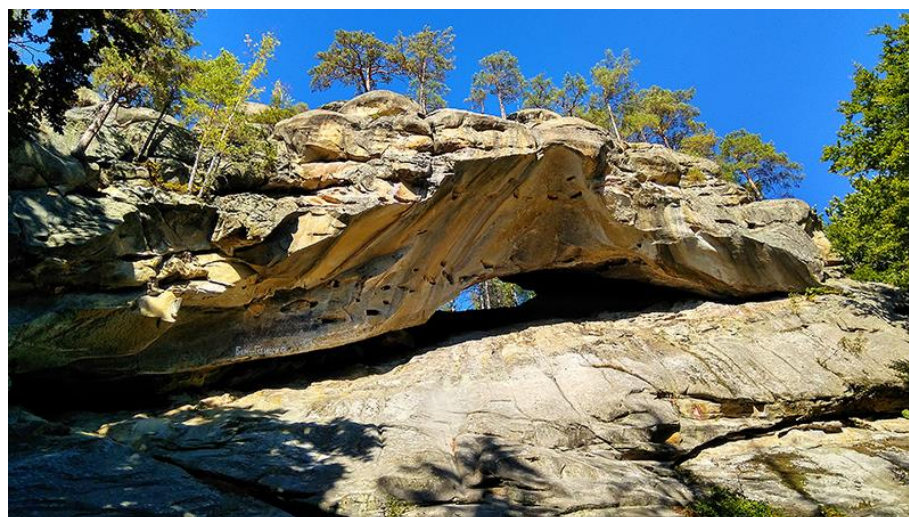

Рис. 3.5. Протяте каміння (соколине око).

Рис. 3.6. Німчич.

Серед історико-культурних об'єктів найбільшу цінність мають Успенська церква і дзвіниця – пам'ятка містобудування й архітектури загальнонаціонального значення. Дерев'яні споруди побудовані в селі Розтоках у 1846 році. Також у селі Розтоках уціліло приміщення школи, в якій працював Данило Харов'юк (1883 – 1916 роки життя) – громадський діяч та письменник-новеліст. Він описував бідне життя гуцулів початку ХХ століття.

У Розтоківському центрі є 6 закладів розміщення, серед яких переважають приватні садиби з одним або двома номерами. Більшим є один заклад розміщення (ресторан-готель) на 12 місць. У Розтоківському центрі – три заклади харчування з загальною кількістю 150 посадочних місць для відвідувачів.

В цілому Розтоківський центр має можливості розвивати пізнавальний туризм. Водночас, в «Печері Довбуша» можна розвивати спелеотуризм, а скелю «Протяте каміння» використовувати для екстремального туризму – альпінізму й скелелазіння.

У Мариничівській локації рекреації пам'ятки природи місцевого значення поширені не тільки в селі Мариничі, але й в сусідніх. Наприклад, у

селі Бисків наявні 2 гідрологічні пам'ятки – водоспади «Кізя» і «Бисків». Особливо привабливим є водоспад «Кізя», він є в групі найвищих водоспадів України. Висота цього водоспаду біля 30 метрів. Вода спадає двома уступами, русло – цілком кам'янисте. У селі Мариничі – на березі річки Черемош знаходиться геологічна пам'ятка природи – камінь «Жаба». На денну поверхню на березі Черемошу на території села Петраші виходить відслонення пісковиків – Петрашівська стінка – геологічна пам'ятка природи. Цей природний об'єкт має і наукове значення.

Рис. 3.7. Камінь «Жаба»

Історико-культурні об'єкти сконцентровані у селі Мариничі, зокрема найбільшу історичну цінність має церква Преподобного Симеона Стовпника. Церква була побудована в 1910 році. Певне наукове та пізнавальне значення має історико-етнографічний музей «Скарби рідного села».

Заклади розміщення у Мариничівському центрі рекреації представлені двома об'єктами. Така ж ситуація і з закладами харчування.

На цій території можливий розвиток пізнавального туризму, є ресурси для організації пішохідних прогулянок, збирання грибів, риболовлі. Слабо розвинений сільський зелений туризм.

Підзахаричівська рекреаційна локація за кількістю природних рекреаційно-туристичних ресурсів займає одну з останніх позицій, але за площею і заповідністю виділяється високими місцями. Тут знаходиться частина великого Черемошського іхтіологічного заказника.

Серед історико-культурних об'єктів села Підзахаричі виділяється музейний комплекс «Перлина Гуцульщини», який об'єднує власне музей, школу і майстерню. У цьому ж селі оформлений музей вишивок Ксенії Колотило.

Підзахаричівська рекреаційна локація забезпечена закладами розміщення (чотири заклади) та їхньою місткістю – цьому сприяла близькість туристичного комплексу «Німчич». Аналогічно забезпечена ця територія і закладами харчування.

У межах цієї рекреаційної локації є потенційні можливості розвивати етнографічний і пізнавальний туризм, організовувати пішохідні прогулянки, збирання грибів, риболовлю, катання на конях. На перевалі «Німчич» доцільно відновити гірськолижний туризм. На низькій активності розвитку перебуває зелений сільський туризм.

На території *Усть-Путильської рекреаційної локації* на березі річки Путилки, біля центральної дороги височить «Кам'яна багачка» - геологічна пам'ятка природи (місцевого значення). «Кам'яна багачка» - рідкісний вид форми вивітрювання, тому має не тільки естетичне, але й наукове значення. Цінним є заповідне урочище «Павлюкове» - під державну охорону взяті мішані праліси; урочище розміщене біля витоків річечки Черепанка з багато чисельними джерелами. Тут проростають різні види флори, що занесені до Червоної книги України. Поблизу розміщене ще одне заповідне урочище – «Товарниця»; під охорону взяті смереково-ялицево-букові праліси, вік яких оцінюється в 150 років. Ці праліси виступають об'єктом естетичного сприйняття і мають пізнавальне та наукове значення.

З історико-культурних об'єктів у селі Усть-Путила в 1881 році була споруджена дерев'яна Іллінська церква і дзвіниця - пам'ятка містобудування

й архітектури загальнонаціонального значення. Значну туристичну привабливість має церква Покрови Пресвятої Богородиці у селі Шпетки (побудована у 1871 році).

Проте територія Усть-Путильської рекреаційної локації має слабо розвинуту туристичну інфраструктуру, зокрема мало закладів розміщення (у селі Шпетки знаходиться тільки одна приватна садиба). Мало і закладів харчування – лише у селі Усть-Путила функціонують кафе і бар.

Територія Усть-Путильської рекреаційної локації розміщена біля впадіння річки Путила в річку Черемош. Тому є можливість розвивати такий вид туризму як сплав на байдарках і катамаранах, займатися риболовлю, збиранням грибів і лісових ягід, організовувати пішохідні маршрути, розвивати пізнавальний і сільський зелений туризм.

Серед природних рекреаційно-туристичних об'єктів *Довгопільської рекреаційної локації* виділяється частина великого за площею Черемошського іхтіологічного заказника. Заказник місцевого значення. Цінність цієї частини заказника полягає в тому, що тут нерестяться цінні види риб: форель і марена. Збереглися також залишки гамівника. Колись він використовувався для заповнення водою і сплавлення лісу річкою Черемош.

У складі історико-культурних об'єктів Довгопільської рекреаційної локації (чотири об'єкти) найбільшу цінність і привабливість мають етнографічний музей (знаходиться у селі Довгопілля) і вже названий гамівник, як технічна споруда для забезпечення сплаву лісу.

На території цієї рекреаційної локації недостатньо закладів розміщення – лише одна приватна садиба на дев'ять місць. Розміщена вона у селі Стебні. Недостатньо і закладів харчування – один, але він має потужну місткість (посадочних місць). Це ресторан туристичного комплексу «Імперіал», що знаходиться у селі Довгопілля.

Територія Довгопільської рекреаційної локації придатна для розвитку пішохідного і водного туризму, збирання грибів, рибальства. Природні та історико-культурні об'єкти виступають основою для розвитку пізнавального

туризму. Слабо ще у межах цієї рекреаційної локації представлений сільський зелений туризм, хоча резерви і потенціал для його розвитку наявні.

У Путильській рекреаційній локації серед природних рекреаційно-туристичних об'єктів виділяється Національний природний парк «Черемошський» (площа – 7117,5 га), дирекція якого знаходиться у селищі Путила. НПП «Черемошський» - це цінний природний комплекс, що розміщений у верхів'ях річки Білий Черемош. Природний парк багатий різними видами флори, унікальними геоморфологічними і геологічними утвореннями, цілющими джерелами мінеральних вод, а також мальовничими краєвидами.

Рис. 3.8. Черемошський НПП.

Відома пам'ятка природи місцевого значення - водоспад «Поркулин». Окрім естетичної привабливості цей водоспад має й наукову цінність. На березі річки Путилки на території села Тораки на денну поверхню виходять відклади вигодської світи – Тораківська стінка (геологічна пам'ятка природи). Даний природний об'єкт має значне наукове значення.

Рис. 3.9. Тораківська стінка.

Серед історико-культурних об'єктів селища Путила виділяється пам'ятка містобудування й архітектури – дерев'яна Миколаївська церква, яку звели в 1885 році. Це пам'ятка національного значення. Широковідомою пам'яткою історії є садиба Юрія Федьковича. Вона була споруджена ще на початку XIX століття. Є пам'яткою місцевого значення.

Надзвичайно важливим є збереження культурної спадщини гуцулів Буковини. Тому важливо розвивати етнографічний і сільський зелений туризм. У Путилі наявні місцеві художні промисли, національний одяг, народні обряди та звичаї тощо. Зберігається традиція проводити пастухів на полонини – «Полонинська ватра». Путила – центр проведення мистецького фестивалю «Шовкова косиця», фестивалю сиру тощо.

Через те, що селище Путила було центром однойменного адміністративного району, воно відносно добре забезпечене закладами розміщення (сім об'єктів). Тут також надаються послуги харчування (чотири

об'єкти). У Путилі достатня кількість спеціалізованих закладів харчування (15 об'єктів).

На околицях Путили слабо розвинена дорожня мережа, вона часто страдає від повеней на гірських річках. Тому найпривабливіші для туристів території (природні й історико-культурні об'єкти) є важкодоступними. Є потреба ремонту і покращення дорожнього покриття.

Сергіївська рекреаційна локація багата природними рекреаційно-туристичними об'єктами. У Яловичорських горах знаходиться лісовий заказник «Боргиня» (заказник місцевого значення). Це буково-ялицевий та ялицевий праліс (віком понад 100 років. Цей праліс виступає для лісового господарства еталоном. Цінним на цій території є ботанічний заказник – місце збереження лікарської рослини арніки гірської (заказник місцевого значення). Знаходиться тут і гідрологічна пам'ятка природи – Сергіївська мінеральна вода (пам'ятка місцевого значення); це розсоли хлоридно-натрієвого типу, мають лікувальні властивості. Туристично привабливими є смереки в садибі Лук'яна Кобилиці. Вони були насаджені ще його батьком, тому мають історико-меморіальне значення.

Серед історико-культурних об'єктів виділяються три споруди. Найціннішими туристичними об'єктами виступають: 1) садиба Лук'яна Кобилиці – ватажка селянського повстання сорокових років XIX століття (споруджена в першій половині XIX століття); 2) музей історії села Сергії.

Сергіївська рекреаційна локація недостатньо забезпечена закладами розміщення, які представлені відпочинковим комплексом «Хутір Тихий» (на 27 місць) і приватною садибою. Заклади харчування на цій території – ресторан відпочинкового комплексу «Хутір Тихий» і два бари.

Ця територія взимку придатна для катання на лижах, санках, санках у кінній упряжці, тюбінгах, квадроциклах. Доцільно організовувати пішохідні екскурсії, полювання, риболовлю. Річка Путилка придатна для екстремального виду туризму – рафтингу.

У межах *Плосківської рекреаційної локації* чітко виділяється один природний рекреаційно-туристичний об'єкт – це частина лісового заказника «Боргиня». Більша частина цього лісового заказника розміщена на території Сергіївської рекреаційної локації. «Боргиня» - заказник місцевого значення, де ведеться охорона буково-ялицевих і ялицевих пралісів. Ці лісові ділянки для лісівництва виступають еталонними.

Історико-культурні рекреаційно-туристичні ресурси на території Плосківської рекреаційної локації представлені двома об'єктами. Достатню історичну цінність і туристичну привабливість має церква святих апостолів Петра і Павла. Вона була споруджена у 1877 році.

Заклади розміщення на території цієї рекреаційної локації розвинуті недостатньо і представлені одним туристичним комплексом у селі Лустун. Слабо забезпечена Плосківська рекреаційна локація закладами харчування, на території якої розміщені тільки два бари.

На території Плосківської рекреаційної локації є потенційні можливості займатися пізнавальним, пішохідним, велосипедним туризмом, займатися збиранням грибів, рибальством. Недостатньо у межах цієї рекреаційної локації представлений сільський зелений туризм, при наявних резервах для його розвитку.

Селятинська рекреаційна локація має значну диспропорцію між природними рекреаційно-туристичними об'єктами й історико-культурними ресурсами. Природні рекреаційно-туристичні об'єкти представлені джерелом мінеральних вод. Це мінеральні води гідрокарбонатного класу з вмістом сірководню (типу «Нафтіся»).

На території Селятинської рекреаційної локації розміщені дев'ять об'єктів історико-культурних ресурсів. Найбільшу історичну цінність і туристичну привабливість має пам'ятка містобудування й архітектури – дерев'яні церква і дзвіниця Різдва Пресвятої Богородиці. Дана історична пам'ятка має загальнонаціональне значення. Церква Різдва Пресвятої Богородиці – це найстаріший зразок дерев'яних храмів на території

Буковинських Карпат. Побудована вона у тридцятих роках XVII століття. Споруда будувалася без цвяхів. Церква включає елементи буковинського «хатнього» типу і гуцульського купольного. Купольний тип церков на той час тільки починав впроваджуватись на території Буковини. Цінною і привабливою є і дзвіниця. Побудована теж у XVII столітті, але пізніше за церкву. Дзвіниця відрізняється з поміж буковинських дзвіниць своєю формою – восьмигранною і незвичним силуетом – подібна на сторожову вежу.

Історичну цінність і привабливість у Селятині мають залишки синагоги, що була споруджена у середині XIX століття, а також церква (греко-католицька) Святого Володимира, збудована у 1846 році. Привабливим для туристів є будинок, в якому за часів панування Австро-Угорщини розміщувались суд та податкова інспекція. Побудований цей будинок на початку XX століття.

За часів Австро-Угорщини Селятин виступав потужним залізничним центром. Збереглася споруда колишнього залізничного вокзалу. На будинку вокзалу зберігся напис «Селятин». Селятин мав залізничне сполучення з такими європейськими містами як Париж, Відень тощо.

Недостатньо забезпечена територія Селятинської рекреаційної локації закладами розміщення – тільки однією приватною садибою, місткістю вісім ліжко-місць. Закладів харчування у цій рекреаційній локації - п'ять; поширеними є бари-магазини. Більшість із них розміщена у селі Селятин, один – у селі Руська.

Територія Селятинської рекреаційної локації має можливості розвитку пішохідних маршрутів, пізнавального, велосипедного, сільського зеленого туризму, збирання грибів тощо.

Рис. 3.10. Гірський краєвид.

Шепітська рекреаційна локація багата за кількістю і складом як природних рекреаційно-туристичних ресурсів (10 об'єктів), так і історико-культурних ресурсів (9 об'єктів).

З-поміж природних рекреаційно-туристичних ресурсів виділяється ландшафтний заказник «Чорний діл», який має загальнодержавне значення, розміщений поблизу села Сарата. «Чорний діл» - це мальовничі ландшафти з виходами на денну поверхню кристалічних порід. Тут багатий трав'яний покрив, зростає більше 50 видів цінних альпійських, субальпійських та гірсько-лісових рослин; 10 видів рослин занесені до Червоної книги України. «Чорний діл» має естетичне і науково-пізнавальне значення, на його основі доцільно розвивати науково-пізнавальний та екологічний туризм.

Цінним є карстово-спелеологічний заказник «Молочнобратський карстовий масив», має загальнодержавне значення, розміщений поблизу села Сарата. Природна шахта «Молочні браття» друга за глибиною природна шахта на Буковині. Глибина шахти – 38 метрів. Це чудовий об'єкт для розвитку спелеологічного туризму.

Серед природних рекреаційно-туристичних ресурсів – водоспад «Гук» (Сучавський). Розміщений на місці, де річка Сучава прорізує скельні породи. Він вважається наймогутнішим водоспадом на території Чернівецької області. Красивий і могутній водоспад у період інтенсивного танення снігів і зливових дощів.

Гідрологічний заказник - озеро «Гірське око». Заказник місцевого значення. Озеро знаходиться на абсолютній висоті приблизно 1000 метрів. Довжина озера – 100 метрів, форма – овальна, найбільша глибина – 6 метрів. Озеро розміщене поблизу села Нижній Яловець. Озеро «Гірське око» природного походження.

Серед історико-культурних ресурсів у Шепітській рекреаційній локації виділяється пам'ятка містобудування й архітектури Іллінська церква і дзвіниця. Це пам'ятка загальнонаціонального значення. Побудована з дерева у 1898 році.

На цій території знаходиться цілий ряд об'єктів, що мають пізнавальне значення: рештки лісоспавної греблі-кляузи «Сарата» (поблизу села Сарата), рештки греблі-кляузи «Перкалаб» (поблизу села Перкалаб). Значну цінність становлять залишки радіолокаційної станції «Памір».

Не розвинутою є інфраструктура закладів розміщення і харчування.

3.3. Функціонально-територіальна структура рекреаційної сфери Вижницького району.

Для Вижницького району сприятливим є розвиток: лікувально-оздоровчого, відпочинкового, культурно-пізнавального туризму (міста – історико-культурні, історичні і культурні діячі, археологічна спадщина, меморіальні місця); кваліфікаційного туризму (пішохідний, велосипедний, водний, скелелазіння); екологічного туризму (природничий, пізнавальний і кваліфікаційний, на території заповідників та заказників); етнографічного,

сентиментального туризму (єврейська історико-культурна спадщина), конференційного туризму (ярмарки, виставки, наукові конференції); сільського туризму, релігійного туризму (відвідування визначних релігійних об'єктів).

«Популярними екскурсійними маршрутами району є:

- велотуризм: Велике чернівецьке кільце: м. Чернівці – м. Вижниця – хутір Лелеча – пансіонат „Зелені пагорби” – перевал Німчич – Ростоки – Виженка – Лопушна – хутір Лекече – с. Лопушна;
- водний туризм на р. Черемош: маршрут Устиріки – Вижниця;
- екстримальний туризм: скелелазіння, спуск зі скель;
- «мотузняні» тренінги, смуги перешкод;
- релігійний туризм: на Аннину гору» [9].

«Послуги в рекреаційній галузі надають 3 оздоровчі заклади (550 місць разом), 15 рекреаційних закладів (966 місць разом), 55 сільських садиб («зелений» туризм) на 410 місць» [9].

На території Вижницького району згідно планувальних рішень передбачені дві міжселенські зони, які відносять до туристично-рекреаційних. Мальовничі території зі значними ландшафтними природними ресурсами виділені даним проектом. Вони територіально простягаються вздовж р. Сірет (РТЗ «Сірет») та р. Черемош (РТЗ «Черемош»). Актуальним є розвиток зеленого туризму, який покращить у сільській місцевості економічне і соціальне становище, у зв'язку з масовим вивільненням працівників сільськогосподарських підприємств наприкінці 90-х років минулого та на початку XXI століть.

До території туристичного району «Буковинські Карпати» відносять всю територію колишнього Путильського та гірські частини колишніх Вижницького і Сторожинецького адміністративних районів. Туристи активно відвідують місто Вижницю, селище Путилу, селище Берегомет та ін. Надзвичайно мальовничими та заворожуючими для туристів є перевали Німчич і Шурдин та зокрема Путильське низькогір'я. Тут надзвичайно

розвиненими є пішохідний, гірськолижний і водний види спортивної рекреації, розвивається сільський зелений і екологічний туризм. Варто відмітити, що район має сприятливі умови для розвитку пізнавального туризму та санаторно-курортного.

Національним природним паркам «Вижницький» і «Черемошський» відводиться значна роль в організації екологічного туризму, вони славляться своїми маршрутами екотуризму. В селищі Берегомет варто відзначити еколого-просвітницький центр та зону стаціонарної рекреації парку, що є точками розвитку сфери зеленого туризму.

В межах Гуцульщини розміщені етнографічні особливості району, що є привабливими для туристів. У Вижниці та Путилі проводять щороку низку гуцульських фестивалей. Фестиваль «Полонинська ватра» щорічно збирає велику кількість туристів, зокрема фестиваль присвячений традиційним провадам на полонину пастухів. В с. Підзахаричі проводиться фестиваль гумору «Захарецький гарчик», а в Путилі проводять мистецький фестиваль «Шовкова косиця» та фестиваль сиру.

Створений у 1966 році музей Вижницького коледжу прикладного мистецтва ім. В. Шкрібляка, функціонує у Вижниці. Тут зберігається близько 7 тис. оригінальних творів, які виготовили випускники і викладачі коледжу. До визначних варто віднести різьбу по дереву, ювелірні прикраси, металева орнаментика, ткацтво, одяг та різноманітні вишивки, живопис, графіка і сучасні декоративно-ужиткові мистецькі вироби.

До визначних архітектурних пам'яток району відносять дерев'яні храми Буковинських Карпат. Церква Різдва Пресвятої Богородиці у с. Селятин є унікальним зразком сакральної дерев'яної архітектури та найстарішим дерев'яним храмом у Буковинських Карпатах, побудована без єдиного цвяха у 30-ті роки XVII ст., з елементами гуцульського купольного та буковинського «хатнього типу». У південно-західній околиці міста Вижниця, колишнього села Рівня, знаходиться дерев'яна церква Св. Дмитра збудована ще у першій половині XIX ст. Це унікальний зразок

трикупольних храмів гуцульщини. Буковинські Карпати представляють низку самобутніх дерев'яних храмів, дзвіниць та капличок. В Путилі Миколаївська церква, Успенська церква с. Розтоки, в Дихтинці Дмитрівська церква, в Усть-Путилі церква Св. Параскеви, церква Симеона Стовпника в с. Мариничі (усі храми XIX ст.) – є лише частиною дерев'яної сакральної архітектури.

У функціонально-територіальній структурі рекреаційної діяльності на території Вижницького району чітко виділяються такі таксономічні одиниці: 6 центрів і 14 пунктів (див. рис. 3.11.).

Рекреаційними центрами виступають:

- Вижниця: пансіонат з лікуванням «Черемош», база відпочинку «Над Черемошем», садиби «зеленого туризму», історико-культурні об'єкти тощо;
- Брусниця: санаторно-оздоровчий комплекс «Брусниця», мінеральні води, лікувальні грязі;
- Мигово: туристичний гірськолижний комплекс «Мигово» та інші бази відпочинку і садиби «зеленого туризму»;
- Виженка: пансіонат з лікуванням матері і дитини «Зелені пагорби», бази відпочинку «Садиба Гуцульська гражда» і «Гірський узвіз», сільські садиби «зеленого туризму»;
- Берегомет: ресторанно-готельний розважальний комплекс «Стіжок», центр екологічної просвіти Національного природного парку «Вижницький», садиби «зеленого туризму»;

Путила: Національний природний парк «Черемошський», садиби «зеленого туризму», історико-культурні об'єкти тощо.

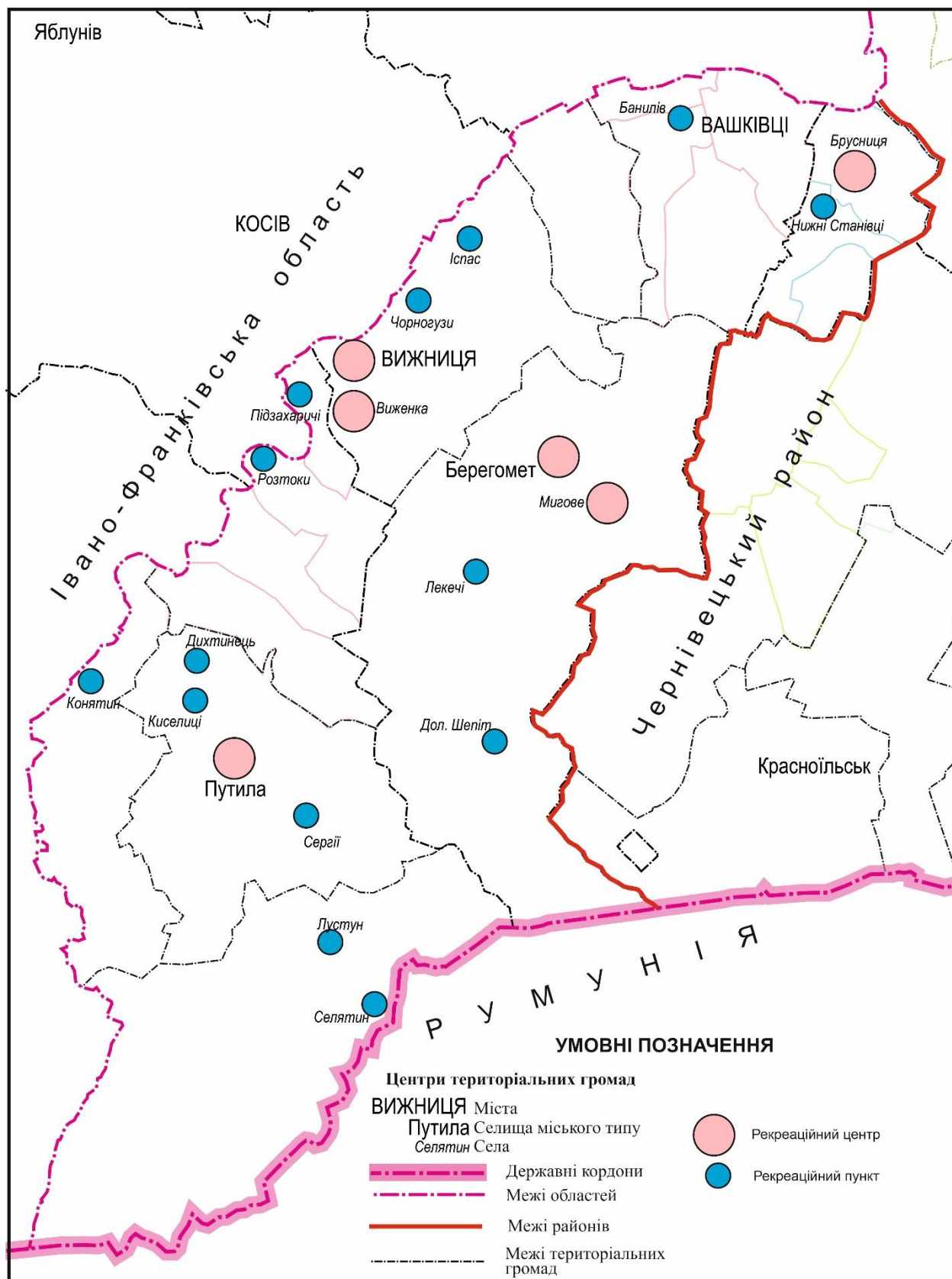

Рис. 3.11. Територіальна структура рекреаційної сфери Вижницького району.

Пунктами розвитку рекреації виступають:

- Лекече – база відпочинку «Садиба Лекече»,
- Лустун – туристичний комплекс «Лустун»,
- Долішній Шепіт – гірський готель «Ковчег», сільські садиби «зеленого туризму»,
- Банилів – ресторанно-готельний розважальний комплекс «Гостинний двір»,
- Сергії – відпочинковий комплекс «Хутір тихий», сільські садиби «зеленого туризму»,
- Іспас – готельно-туристичний комплекс «Едельвейс», сільські садиби «зеленого туризму»,
- Підзахаричі – туристичний комплекс «Німчич», сільські садиби «зеленого туризму»,
- Черногузи - сільські садиби «зеленого туризму»,
- Нижні Станівці - сільські садиби «зеленого туризму»,
- Дихтинець - сільські садиби «зеленого туризму»,
- Киселиці - сільські садиби «зеленого туризму»,
- Селятин - сільські садиби «зеленого туризму»,
- Розтоки - сільські садиби «зеленого туризму»,
- Конятин - сільські садиби «зеленого туризму».

Сільські садиби «зеленого туризму» зареєстровані і функціонують також у селах Шепіт, Стебні, Хорови, Шпетки, Ріпень.

Територіальна концентрація об'єктів рекреаційної сфери дає можливість говорити про зародження рекреаційних вузлів: Вижницько-Виженко-Підзахаричського (навколо Вижниці та перевалу «Німчич»), Берегометсько-Мигівського (з гірськолижним комплексом «Мигово»), Путильський. Значна частина сільських садиб «зеленого туризму» у Чернівецькій області зосереджена у Буковинських Карпатах. Можна виділити два ключові ареали: Путильський і Черногузько-Розтоцький.

Висновки до розділу 3.

Рекреаційними центрами на території Вижницького району виступають: Вижниця, Брусниця, Мигово, Виженка, Берегомет, Путила. Як рекреаційні пункти сформувалися: Лекече, Лустун, Долішній Шепіт, Банилів, Сергії, Іспас, Підзахаричі, Черногузи, Нижні Станівці, Дихтинець, Киселиці, Селятин, Розтоки, Конятин.

Територіальна концентрація об'єктів рекреаційної сфери дає можливість говорити про зародження рекреаційних вузлів: Вижницько-Виженко-Підзахаричського, Берегометсько-Мигівського, Путильського.

Буковинські Карпати представлені значним невикористаним потенціалом, відповідно до аналізу туристсько-рекреаційних можливостей району.

ВИСНОВКИ

1. Рекреація, як термін, використовується по відношенню до ресурсів, які сприяють відпочинку та відновленню фізичного чи емоційного стану людини. У науковій літературі зустрічається цілий ряд визначень рекреації як процесу або явища. Поняття «рекреація» отримало найбільше поширення в географічній науці та регіональній економіці. Воно характеризує не лише певні типи життєдіяльності людей у вільний час, а також простір, у якому вони здійснюються.

2. Вижницький район має перспективи розвитку таких видів туризму як: гірськолижний, пішохідний, водний, велосипедний туризм, скелелазіння, культурно-пізнавальний та сільський «зелений» туризм.

3. Популярні види відпочинку: гірськолижний, пішохідний, водний, велосипедний туризм, скелелазіння, культурно-пізнавальний та сільський «зелений» туризм.

4. Природні передумови району є ключовими факторами розвитку рекреації та туризму. Природно-рекреаційний потенціал Буковинських Карпат значний, зокрема він посприяв розвитку індустрії туризму. Більше двадцяти готелів і туристичних комплексів знаходиться у районі. Вижницько-Підзаричський (навколо Вижниці та перевалу «Німчич»); Берегометсько-Мигівський (з гірськолижним комплексом «Мигове»); Путильський (у центрі Буковинських Карпат – Путильському низькогір'ї) і Брусницький (з санаторієм «Брусниця») є ключовими ареалами. Гірськолижний туристичний комплекс «Мигове» є найпопулярнішим готельно-туристичним комплексом Буковинських Карпат, варто також відзначити гірський готель «Ковчег», готельно-ресторанний комплекс «Гірський узвіз» та садибу «Лекече».

5. Рекреаційними центрами на території Вижницького району виступають: Вижниця, Брусниця, Мигове, Виженка, Берегомет, Путила.

6. Рекреаційними пунктами на території Вижницького району виступають: Лекече, Лустун, Долішній Шепіт, Банилів, Сергії, Іспас,

Підзахаричі, Черногузи, Нижні Станівці, Дихтинець, Киселиці, Селятин, Розтоки, Конятин.

7. Буковинські Карпати представлені значним невикористаним потенціалом, відповідно до аналізу туристсько-рекреаційних можливостей району. Проте освоєння потенціалу гальмується через певні несприятливі чинники, до яких варто віднести: слабкий розвиток туристичної індустрії; відсутність продуманої маркетингової політики, яка б працювала на район в цілому; незадовільний стан доріг та слабкий розвиток дорожньої інфраструктури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Адаменко О. Геоекологічні дослідження регіональних рекреаційних зон Українських Карпат / О. Адаменко, В. Кравців // Дослідження передкризових екологічних ситуацій в Україні: Зб. наук. праць. К., 1994. С. 101-103.
2. Адаменко О. Природно-заповідний фонд і рекреаційні ресурси / О.Адаменко, Л. Міщенко. // Екологічний аудит територій. Івано-Франківськ, 2000. С. 184-186.
3. Антоненко В.С. Культурна спадщина як історико-культурний та науково-пізнавальний ресурс туризму: проблемні питання / В.С.Антоненко, І.П.Крупа // Географія та туризм: Наук. збірник. К.: Альтерпрес, 2012. Вип. 20. С. 37-44.
4. Атаманюк Я. Д. До питання класифікації рекреаційних ресурсів / Я. Д. Атаманюк // Українська історична географія та історія географії в Україні: Матеріали міжнародної наукової конференції (7-10 жовтня). Чернівці: Чернівецький національний університет, 2009. 186 с.
5. Атаманюк Я. Д. Питання рекреаційного районування території Івано-Франківської області / Я. Д. Атаманюк // Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць. Вип. 49: Географія. Чернівці: ЧДУ, 1999. С. 129-134.
6. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристичні ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування / О.О.Бейдик. К.: ВПЦ “Київський університет”, 2001. 395 с.
7. Бейдик О.О. Тлумачний словник термінів з рекреаційної географії (географії туризму) / Бейдик О.О. К.: “Київський університет”, 1993. 56с.
8. Брижак П. М. Використання методів нечіткої логіки для визначення просторового розподілу рекреаційної привабливості території / П. М. Брижак, Я. І. Виклюк, О. І. Артеменко // Науковий вісник Чернівецького

- університету: зб. наук. праць. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2010. Вип. 519 – 520: Географія. С. 116 – 124.
9. Вижницький район Чернівецької області. Схема планування території. Київ, 2016. 193 с. [Електронний ресурс] URL: <http://new.vnrda.gov.ua/images/doc/shema2017/2016.compressed.pdf>
10. Гетьман В. І. Курортно-рекреаційні системи Українських Карпат / В. І. Гетьман // УГЖ. 1999. № 3. С. 34 – 43.
11. Голиков А. П. Вступ до економічної і соціальної географії / А. П. Голиков, Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. К.: Либідь, 1997. с.
12. Гродзинський М. Д. Естетика ландшафту / М. Д. Гродзинський, О. В. Савицька. К.: Київський університет, 2005. 183 с.
13. Гудзь П. В. Економічні проблеми розвитку курортно-рекреаційних територій / П. В. Гудзь. Донецьк: ІЕПД НАН України, 2001. 270 с.
14. Желудківський І. О. До стратегії Кримського рекреаційного територіального комплексу // УГЖ. 1993. № 4. С. 53 – 57.
15. Жученко В. Г. Територіальна організація рекреаційного комплексу Поліського регіону України. Автореф. дис. ... канд. економ. наук: 08.10.01. – К., 1996. – 19 с.
16. Іванунік В. О., Явкін В. Г. Атрактивність рекреаційно-туристичних територій. Чернівці: ЧНУ, 2012. 248 с.
17. Іванух Р. Стратегічні проблеми розвитку рекреаційно-туристичного комплексу України / Р. Іванух, В. Жученко // Економіка України. 1997. № 1. С. 65 – 71.
18. Іщук С. І. Розміщення продуктивних сил і територіальна організація виробництва. К., 2002. 260 с.
19. Іщук С. І. Промислові комплекси України. К.: Вид. Паливода А. В., 2003. С. 6 – 38.
20. Іщук С. І. Ресурсне забезпечення туристсько-рекреаційного комплексу Вінницької області / С. І. Іщук, Г. В. Чернова // Економічна і соціальна географія: Наук. зб. К., 2002. Вип. 53. С. 119 – 122.

21. Калитюк В. А. Рекреаційно-туристичний комплекс в умовах ринку. Львів, 1999. 162 с.
22. Костащук І. І. Методика оцінки сакральних туристичних ресурсів регіону / І. І. Костащук // Науковий вісник Чернівецького університету. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2010. Вип. 519 – 520: Географія. С. 81 – 86.
23. Король О.Д., Філатова Н.Г. Стратегія розвитку туризму в Чернівецькій області. Проект розроблений за фінансової підтримки GTZ. Чернівці, 2011. 114 с.
24. Кравців В. С. Концептуальні основи перспективного розвитку рекреаційної індустрії в Карпатах / В. С. Кравців, П. В. Жук // Економіка України. 1993. № 12. С. 57 – 62.
25. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти), 3-є вид., перероб. та допов. / О.О. Любіцева. К.: «Альтерпрес», 2005. 436 с.
26. Масляк П.О. Рекреаційна географія. Навчальний посібник. К.: Знання, 2008. 343 с.
27. Мацола В. І. Рекреаційно-туристичний комплекс України / В. І. Мацола. Львів, 1997. 259 с.
28. Методика туристично-рекреаційних досліджень. Рівне: РДГУ, 2017. 56 с.
29. Мигово // [Електронний ресурс] URL: <https://www.karpaty.info/ua/uk/ch/vz/myhovo/htk.myhovo/>
30. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери / [Кравців В. С., Гринів Л. С., Копач М. В., Кузик С. П.] Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 1999. 78 с.
31. Новикова В. І. Територіальна структура рекреаційної діяльності (на прикладі Черкаської області) / В. І. Новикова // УГЖ. 2010. № 4. С. 44 – 51.
32. Павлов В. І. Рекреаційний комплекс Волині: теорія, практика, перспективи / В. І. Павлов, Л. М. Черчик. Луцьк: Надстир'я, 1998. 122 с.

33. Паламарчук М. М. Територіальна структура промислового комплексу / М. М. Паламарчук, К. О. Ташук. К.: Наукова думка, 1974. 127 с.
34. Паламарчук М. Визначення територій пріоритетного розвитку туризму в Буковинських Карпатах / М. Паламарчук // Географія та туризм: Науковий збірник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Вип. 20. К.: Альтерпрес, 2012. С. 300 – 306. 300 – 306.
35. Паламарчук М. Географія туристично-рекреаційного потенціалу Чернівецької області / М. Паламарчук // Географія та туризм: Науковий збірник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Вип. 11. К.: Альтерпрес, 2011. С. 74 - 79.
36. Пістун М. Д. Основи теорії суспільної географії / М. Д. Пістун. К.: Вища школа, 1996. 232 с.
37. Природа Чернівецької області / За ред. К. І. Геренчука. Львів: Вища школа, 1978. 176 с.
38. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України [Данилишин Б. М., Дорогунцов С. І., Міщенко В. С., Коваль Я. В., Новоторов О. С., Паламарчук М. М.]. К., 1999. 716 с.
39. Руденко В. П. Географія природно-ресурсного потенціалу України в 3-х частинах / В. П. Руденко. К.: ВД «К.-М. Академія. Чернівці: Зелена Буковина, 1999. 568 с.
40. Рутинський М. Й. Сільський туризм / М. Й. Рутинський, Ю. В. Зінко. К.: Знання, 2006. 271 с.
41. Смалюк І. В. Основи географії рекреації і туризму. Ніжин, 2004. 263 с.
42. Статистичний збірник Чернівецької області за 2020 рік / За ред. Т. Г. Сарчинської. Чернівці: Головне управління статистики у Чернівецькій області, 2021. С.37.
43. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії / О. Г. Топчієв. Одеса: Астропринт, 2001. 560 с.
44. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики / О.Г. Топчієв. Одеса: Астропринт, 2005. 632 с.

45. Туризм у Чернівецькій області у 2020 році: Статистичний збірник / За ред. Г.І.Петрової. Чернівці: Головне управління статистики у Чернівецькій області, 2021. 68 с.
46. Фоменко Н. В. Рекреаційні ресурси та курортологія / Н. В. Фоменко. К.: Центр навчальної літератури, 2007. 312 с.
47. Харічков С.К. Проблемні питання сталого розвитку рекреації та туризму в Україні. // Туристично-краєзнавчі дослідження. 2009. №2. с. 68.
48. Ціншен Ван, Топчієв О. Г. Теоретичні та методологічні аспекти рекреаційної географії // УГЖ. 2003. № 1. С. 45 – 48.
49. Чернова Г. В. Перспективи розвитку екологічного туризму регіону (на прикладі Вінницької області) / Г. В. Чернова // Екологія і раціональне природокористування: Зб. наук. праць Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка. 2006. С. 202 – 207.
50. Чернова Г. В. Особливості функціонально-територіальної структури територіально-рекреаційного комплексу Вінницької області / Г. В. Чернова // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського. Серія: Географія. Вінниця, 2006. Вип. 12. С. 209 – 216.
51. Чернова Г. В. Аналіз рекреаційних потреб населення Вінницької області / Г. В. Чернова // Географія і сучасність. К.: Вид-во Національного пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова, 2007. С. 220 – 223.
52. Черчик Л. М. Оцінка рівня привабливості розвитку рекреаційного природокористування для регіонів України / Л. М. Черчик. Луцьк: ВЦ ЛДТУ, 2006. 120 с.
53. Черчик Л. М. Стратегічний потенціал рекреаційної системи регіону: теорія, методологія, оцінка / Л. М, Черчик, Н. В, Коленда. Луцьк: ВЦ ЛНТУ, 2008. 235 с.
54. Яковенко І. М. Досвід географічного вивчення соціально-економічних факторів розвитку рекреаційного природокористування Криму / І. М. Яковенко // УГЖ. 2003. № 4, С. 65 – 71.

ДОДАТКИ

Додаток А

Природно-заповідні об'єкти Вижницького району Чернівецької області

№	Назва заповідного об'єкта	Місцезнаходження	Категорія
1	Національний природний парк «Вижницький»	селище Берегомет – м. Вижниця	НПП
2	Національний природний парк «Черемошський»	селище Путила	НПП
3	Брусницька мінеральна	с. Брусниця	ППМ
4	Чорторийський заказник	с. Чортория	ЗМЗ
5	Вашковецький парк	м. Вашківці	ППСПМ
6	Берегометський парк	селище Берегомет	ППСПМ
7	Джерело «Черешенька»	с. Черешенька	ППМ
8	Джерела «Мигове 1, 2»	с. Мигове	ППМ
9	Чемернарське урочище	с. Шепіт	ЗУ
10	Чарівне крильце	с. Шепіт	ЗМЗ
11	«Кошман»	с. Шепіт	ППМ
12	«Буковинські водоспади»	с. Розтоки	ЗМЗ
13	Камінь Довбуша	с. Розтоки	ППМ
14	Скеля «Протяте каміння»	с. Розтоки	ППМ
15	Водоспад «Сіручок»	с. Розтоки	ППМ
16	«Товарниця»	с. Розтоки	ЗУ
17	Печера Довбуша	с. Підзахаричі	ППМ
18	«Німчич»	с. Підзахаричі	ППМ
19	Петрашівська стінка	с. Петраші	ППМ
20	Камінь «Жаба»	с. Мариничі	ППМ
21	Водоспад «Кізя»	с. Усть-Путила	ППМ
22	Водоспад «Бисків»	с. Усть-Путила	ППМ
23	«Закам'яніла багачка»	с. Усть-Путила	ППМ
24	«Павлюково»	с. Усть-Путила	ЗУ
25	Дихтинецька стінка	с. Дихтинець	ППМ
26	Киселицька стінка	с. Киселиці	ППМ
27	Тораківська стінка	селище Путила	ППМ
28	Водоспад «Поркулин»	с. Сергії	ППМ
29	Сергіївська мінеральна	с. Сергії	ППМ
30	«Боргиня»	с. Плоска	ЗМЗ
31	«Арніка»	с. Шепіт	ППМ
32	Водоспад «Гук Сучавський»	с. Шепіт	ППМ
33	«Гірське око»	с. Нижній Яловець	ППМ
34	Черемошський РЛП	с. Сарата – с. Перкалаб	РЛП
35	«Чорний діл»	с. Перкалаб	ЗЗЗ

36	Молочнобратський карстовий масив	с. Перкалаб	ЗЗЗ
37	«Білий потік»	с. Сарата	ППМ
38	Джерела «Сарата 1, 2, 3»	с. Сарата	ППМ
39	Жупани	с. Сарата	ППМ

НПП – національний природний парк

РЛП – регіональні ландшафтні парки,

ЗЗЗ – заказники загальнодержавного значення,

ЗМЗ – заказники місцевого значення,

ППМ - пам'ятки природи місцевого значення,

ЗУ – заповідні урочища,

ППСПМ – парки пам'ятки садово-паркового мистецтва.

**Оздоровчо-рекреаційні та туристичні об'єкти Вижницького району
[9].**

Вид закладу	Назва	Ємність, місць	Площа ділянки, га
Оздоровчі заклади		550	
Санаторій	«Брусниця»	200	
Пансіонат з лікуванням	«Черемош»	150	4,2
Пансіонат з лікування матері і дитини	«Зелені пагорби»	200	5,361
Рекреаційні заклади		966	
Туристична база	«Кремениця»	100	0,43
База відпочинку	«Над Черемошем»	100	0,2
Готельний комплекс	«Стіжок»	22	0,5
Готель	«Європейський»	8	0,09
Гірськолижний комплекс	«Мигово»	400	
Готельний комплекс	«Норіс»	100	
Готельно-ресторанний комплекс	«Карпатські барви»	80	0,8
Туристичний комплекс	«Карпати Мигово»	80	
Котеджний комплекс	«Шале-Фльорі»	60	0,54
Гірський готель	«Ковчег»	16	2,45

Продовження додатку Б

Вид закладу	Назва	Ємність , місць	Площа ділянки , га
Сільські садиби		410	
сільська садиба	«Елька»	8	0,045
сільська садиба	«Лелека»	8	0,036
сільська садиба	«Карпатський рай»	14	0,12
сільська садиба	хутір «Стаєчне»	8	0,25
сільська садиба	«Гуцульська гранда»	20	0,05
сільська садиба	«У Вікторії»	30	0,25
сільська садиба	«Перлина Карпат»	10	0,2419
сільська садиба	«Казковий будиночок»	19	0,22
сільська садиба	«Відпочинок у Марічки»	15	0,1565
сільська садиба	«Гірський узвіз»	36	0,25
сільська садиба	«Гостинний дім»	12	0,3127
сільська садиба	«У Наталки»	15	0,1409
сільська садиба	«У Сокола»	10	0,25
сільська садиба	« У Оксани»	6	0,1507
сільська садиба	«СВ-тур»	8	0,58
сільська садиба	«Шепіт»	8	0,12
сільська садиба	«Садиба у Мигове»	6	
сільська садиба	«Маєток Майдан»	24	
сільська садиба	«Мигове»	8	

сільська садиба	«БУК»	24	
сільська садиба	«Гостанець»	7	
сільська садиба	«Гостинний двір»	8	
сільська садиба	«Феншуйська хата»	4	
сільська садиба	«Ідилія»	16	
сільська садиба	«Затишна хатина»	10	
сільська садиба	«Лісова казка»	8	
сільська садиба	«Під золотим орлом»	10	
сільська садиба	«Ведмежа барлога»	10	0,15
сільська садиба	«Рибачок»	23	0,2
сільська садиба	«Гостинний дім»	10	0,2
сільська садиба	«Під вербами»	15	0,2
Разом		1926	

Музеї Вижницького району [9].

Назва музею	Музейний фонд
Художній музей Вижницького коледжу прикладного мистецтва	21 000 експонатів
Вижницький приватний музей-садиба Народного артиста України Назарія Яремчука	150 експонатів
Музей Народного артиста України Назарія Яремчука	150 експонатів
Вижницький історичний музей	250 експонатів
Вижницький літературний музей поета Тараса Мельничука	100 експонатів
Художньо-меморіальний музей Заслуженого майстра народної творчості України Георгія Гараса	2500 експонатів
Літературний музей письменника-педагога Івана Бажанського	55 експонатів
Музей бойової слави	200 експонатів
Банилівський історико-краєзнавчий музей	360 експонатів
Літературний музей поета Дмитра Загула	60 експонатів
Іспаський історичний музей	170 експонатів
Чорногузівський історико-краєзнавчий музей	80 експонатів
Виженський художньо-етнографічний музей	133 експонати

**Рекреаційно-функціональна оцінка туристичного району
"Буковинські Карпати", за бальною шкалою (max – 10 б.)***

Види туристсько-рекреаційної діяльності	Територіальні таксономічні одиниці
	Туристичний район "Буковинські Карпати"
Купально-пляжна	2
Прогулянково-споглядальна	9
Екскурсійно-пізнавальна	6
Природознавчо-екологічна	8
Пізнавально-етнографічна	8
Бальнеологічна	5
Гірськолижна	7
Скелелазання	8
Спелеологічна	2
Спортивна пішохідна	7
Сплав по річках у т. ч. по гірських	8
Рибальство та мисливство	6
Водно-технічна	

«* – оцінка О.Д. Короля. Ж.І. Бучко, станом на 2015 р.» [23].